

Hilana Taarka:

„Külä_ks võti künnümaa,
vald ragi mi varigu,
läts õigus hindä mant,
läts säädüs tarõ taadõ.“

lk 2

Valgu Toomas:

„Televisioonilda olõsi'
tulnu õks kõvastõ rohkõba
tüüd tetä' tuu jaost, õt õga
nädälivahetus mito kõrda
lavalaudõ pääl olla.“

lk 10

Marienhageni Merily:

„Obinitsa muusium, Saatse
muusium, Verska talo-
muusium ja Luikjärve
Tobrovah panni'
leevä' ütte kaapa.“

lk 11

Setomaa

Hind 1 euro

Märts 2019, nr 3 (352)

Välländmist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

Vahel Setomaa valla leht

Seto' kitvä' Muhu- ja Saarõmaa hoitjit

Seto Käsitüü Kogo alt projektijuht Jacobsoni Külli iistvõtmisõl om käunu jo inämb ku aastak tootõarõnduskoolitus. Muidõ omma' pikä' loengu' ja oppusõ', a oppõreise ka tetäs. Šookõrd käve veidõ ala paarikümne inemise kolm päivä uudistamah Saarõmaa, Muhu ja Tõstamaa perimuskultuurist toukunu' ettevõtjidõ tegutsõmisi ja tuutit.

KAUKSI ÜLLE

Edimäne piatus tetti Lümandal lubjatehasõh. Pässimi bussist vällä ja uskmalda elämüsõs ol' kiviaidu kõrval mõtsa all jalotaminõ ja vannu, kinka alt välläkaibõt lubjaahjõ uurminõ. Lubjakivi om sääl paarikümne sentimeetri sügävusel. Nä omma' ainus ettevõtõh, koh tetäs kõkkõ tüüd käsitsi. Saimi uma silmäga nätä' lubjaahjõ, lubjatükä, puuriitu, filmi lubja valmistamisõst. Seeni ol' tuu olnu õnnõ tiidmisõ killukõnõ, õt Tiirhannah vai Küllätüväh lupja palotõdi, a nüüd tekkü tuust ettekujotus ja ku Setomaal tahetas šood tüüd edesi jakada', om kotus, kohe huvilisõ' saata', õt kõik mustinõ miilde tulõta'!

Lõunasüük ol' Lümanda innidese koolih olõvah Sõõgimajah. Tuu ol' õkva kerko kõrval ja muidõgi ku seto näge kerkot, taht tä õks seeh ka ar' kävvu'. Kütõsõmisõ pääl sai pernaane õnnõligus, timä omgi Lümanda Issanda Muutõmisõ kerko võtmõhoitja. Sama paasapääväkerk om ka Obinitsah. Näil om küll väiko kogo-õdõkõnõ, a siski olõmah.

Lõuna ol' rikkalik ja esieranis hõste olli' õnnõstunu' havvutõt kaali', kapsta', peedi' ja pörkna'.

Sõrvõ villaveski mano vei tii läbi lumpõ ja mulkõ. Tiiveereh elli' pall'as süüd mättidõ vaihõl lihavesi', kiä' tulõdi' miilde ürgtarvassit. Lambakari ol' läbi vettünü ja hahk, a valgõ sõbralik pini ol' vasigõsuuru. Taks ol' peremehe üsäh ja kass pernaase kudamisvaiba pääl sirolu. Kunagi noorõst pääst, ku mi uma riigi alostusõh maid jaotõdi, võtt' nuur miis pala tühja vanaimä kara- maad vasta ja mass vapralt maamassu. Niikavva ku aastat säidse tagasi ol' Saarõmaal villaveskit vaia, õt vill õks minkõstki saasi'. Tuu aoga ol' ehtet pikk maja, koh ütõh otsah villaveski, ummõlutarõ, langategemisõ massina', tüütarõ-küük-elotarõ. Näimi villa heides tegemist, raamil kudamist, kõgõ algsõmbit telgi. Sujuri umanik Ahti sai joba vahtsidõ riistu eeltellimüisi.

Hobõsõtalo ja puidukoda

Üümaia ja ruuga saimi Tihusõ Hobutaloh. 200 suksut ja suur veisekari jäi meil küll šookõrd nägemäldä, a lavva' olli' loogah, vastavõt- ja lahkõ, sann kuum. Õga sinä' hobõsõõiduhuaol pääl ratsasõidu tegijidõ tööõ' lõõgile saaki-i, tuu jo Eesti üts suurõmb hobõsõtalo. Sõõgis- saali sainu pääl ol' suur näütis Muhu pühäpaigust. Sääl ol' hulga pühhi kivve ja puid üles pildistet ja tutvustõd näide kõtust rahvaperimüseh. Muhumaal tiidäs vähembält 80 pühhä kivvi.

Puulpühä vei reis meid Muhu Puidukotta. Vanah mahlatüüstüseh ja veinivillm- sõ huunõh ol' puhas apar puu- tüümassinidõga tüüstüs. Lihv-

Muhu tekki imetlemäh.

Jacobsoni Külli pilt

Juhan Smuuliga Koguva küläh.

Jacobsoni Külli pilt

misõ kotussit ol' tossin, a tüütäjit om perrä jäänü' mõnõ'. Aastit tetti tüüd põhamaie all- tüütõvtjana. Puust võiuväitsi, koostõ (luidsas), pannilapjuid, kruusõ. Lõikõlaudõ tetäs umas tarbõs. Kadajahõng ol' kõigilõ miiltpiteh.

Edesi sõidimi Muhu kooli- majja käsitüüpäivile. Sääl ol' meeoleolukas muhu pillimiis, kiä laul'umast saarõst, ni peeti ülevaatoeng muhu tikandist. Pilte päält ol' nätä', kuis aoluulinõ valgõ mustri (geomeetrilinõ) asõndu värme tulõh ja saksa ni vinne, ildamba eesti moodulehti tullõh värmilidsõ tikandiga. Edesi minti tüütarril pääl lakja. Mi Kriguli Signe ja Vabarna Maretiga lätsi muhu lilli maalma. Õga muud

oppust olõ-s ku rõivast kott, pintslu, värmi' ja muhu tikandi raamat kõigilõ kätte ni muud- ku pusi'. Maret maalsõ rüälil- likimpu ja nii õnnahunult, õt timä tüüd kõik kiti' ja pildisti'. Kohkilt tullu' inemisõ' eis' tett kompvekkega, kadajatsõõrõst tett kuumaalostõga, lilltikandiga märkega.

Smuuli Juhani kodokülä

Nüüd sõidimi Koguva külä Tooma tallo Muhu muuseumi. Näimi Juhan Smuuli sünnü- maia ni illatsõmpa tüütarrõ. Kaimi muhu rahvarõivanäü- tüst. Saimi tiidä', õt algsõh olli' valgõ' linadsõ' rõiva', sis musta põhaga ündrik, sis tuu-

di kohkilt liinapunast (oranž) värmi, sis uhtõs meri randa miinikõlladsõ. Nii tuu läts. Vahva lugu ol' näiõst, kinkõl olõ-s kuulsit iist pikä ilõstõt liistuga kängi. Ol' uma' õga- päävädse' päti' lilli täüs tiknü ja nuidõga pidolõ lännü. Algu- sõh kõik kai', a tei' peräst eis' ka nii. Sama asi nigu seto näio saa-s ehtildä pidolõ.

Smuuli Juhani kujo kai mere pääl. Timä isik om kultuurikõõdüs muhu ja seto luulõ vaihõl. Smuul ja Haavaoksa Paul puttu' kokko umaagsõl komsomoli lüükehitisõl ja tuust om perrä jäänü poeem „Järvesuu poiste brigaad“. Smuul om hüä kiränik, a tä joud' olla' ka Debora Hint-Vaaran- di üts abikaasadõst ja läts punatsõs kätte, ol' Kiränikõ Liiduh aamõtih ja pidi eesti- miisit takah kiusama käsu pääl. Nii tä kujo vöödõtigi perestroika aigu Talinast par- gist maaha. Kohkilt laoplaatsilt löüd' tä üts muhu miis ja tuu- kõrdnõ vald ostõ tä ütõ krooni iist ar' ja nii joud' Juhan Smuuli kujo kodo tagasi.

Männiku käsitüütalo pernaane om muhu teki tikja, aga ka tubli tootõarõndaja. Tege muhu tekke ja lask nuid lipu- vabrikuh trükki' läükvã kanga pääl, pruum muhu päte tetä' nahkallaga ja seest nahast. Muhu teki' olnu' vanastõ liina- punadsõ põhã pääl tikit, a nõukaaignõ Uku aamõtnik nõudsõ muhu tikandit musta

villadsõ põhã pääl. Lilli' pidi' ka määrätävã' olõma. Innebidi olli' sääntse' vaimusilmäh nätt lilli'. Nüüd om muun, karika- kar, rüälil, kelluka', meesepä- pää', murtusüäme', maasiga', vilpääpää'. Õga kohut sääl saaki-i mõista', tetäs vanna ja vahtsõt muudu.

Õdagusõõgil Muhu ja Saarõ- maa käsitüülisiga tutvustõdi ummi töid ja tegemisi, kutsõ- ni võõrustajit Seto kuningrii- ki küllä.

Pühäpäävã hummogu jaloti- mi veidkene Pädastõ mõisa aiah. Ni edesi vei sõit Tõsta- maalõ. Kesk võsso uhkõld silt „Pärnu liin“. Võsso ja kändõ täüs uulits vei mõnõkümne kilomeetri peräst Tõstamaa käsitüükeskustõ, koh vanast kaupmehemajast remõndit käsitüümajah kaimi käsitüü- tuutit, eriti roosit kirjuga sõrmkindit. Jäi viil Tõstamaa mõisa tuur, mis pand' reisilõ võimsa punkti. Nätä' ol', ku kõva ol' ka baltisäkslaisi kohaliik kultuur. Tõstamaa viimäne, rahva puult kutsut „Tark herr“ mõistsõ 10 kiilt, ol' õpnu Tar- to ülikoolih, Riiah, Peterburih ja saina pääl olõvidõ pilte pääl ol' tä viimädse Hiina keis- ri pulmah ja töõsõ pildi pääl Rabindranath Tagorega filo- sofiiirmäh. Perrätulõja' omma' kaonu' Ameerigamaalõ.

Kodotii läts müüdä nurru- va rahulolõva jutuvada saatõl. Tehnäti Küllit ja bussijuht Lumi Kalmerit ja minti kodo ar'!

Hilana Taarka

(1856–1933)

SARVÕ ÕIÕ

Kokko saieh mi õks kõnõlõ innitset aost, tulõda miilde, kuis om olnu' ja pia mee- leh ka' nuid', kedä inäp olõ-õi. Säänestmuudu om inne meid olnu' ja piat olõma peräst meidki'. Midä ja kedä mi mee- leh hoia-ai, nuu' ka' häöse' mõttö- ja tiidmisilmast.

22. märdsil 1856 sündü Mokoluka nulgah Hilanamäel Taarka, kedä tiidäs ja kutstas külä perrä Hilana Taarka. Tä oll Oka ja Matsi neläst latsõst kõgõ vanõp ja ainumas sõs- arõkõnõ neläle pujalõ. Nä olli rikast jako, a säänestmuudu näide elo jää-äs, näist sai vaenõ pereh.

Ku no' pruumi' mõtõlda' kavvõ tagasi ja panda' kõrvu

parhillast aigu, sis õgas midä- gi' väiga' tõistõ olõki-i – ku jäät minkõgi' peräst vaesõst, sis säält vällä päsedä' om pia ilmvõimalda'. A eloh tulõ õks häti ja häkelüisi, ütškõik mäa- ne om riigi kõrd vai mäntse' säädüse'.

Hilana Taarka elost om sool vahtsõl aol kirotõt, näütemän- ga mängit ja vilmgit' tett, a kuvvamuudu oll Taarkal ellä', olla', õgas mi tuud saaki-i tiidä', ja olõki-i vaia. Üte seto naase elo. Taarka elo oll vaenõ, vaivalinõ ja kurvalinõ, a kind- lahe oll sääll ka' ilolist aigu ja armulitsi päivi. Meele om teno Soomõ herrilõ tiidä' mõnõ' timä laulusõna', mia' omma' saad üles kirotõt ja kinni püv- vet massinahe.

Armas Otto Väisänen om setokõisi jaost tähtsä miis, teno kinkõlõ mi tiia' tšuu- saandi tagost ello ja laula. 1922. aastagal oll Väisäneniga' Obinitsah üteh savitaja Alpo

Sailo, kiä tekk Hilana Taarkast ja tõisist laulunaisist savipää'. Tiidmisõst, õt soo aastaga keväjätsest jaost nakasõ' Obi- nitsa muusiumih olõma nuidõ naisi savipää'. Muusiumist saa seto leelo maja ja lauluimmi tarõ'.

Ku umah eloh oll Taar- ka kõigilõ sälätakah kõnõl- da' (Taarka: „Külä minno üt- el kümmed muudu, külä vele' viit muudu.“), sis laulusõn- nu säädä' mõistmisõ peräst timmä oodõti ja tiiti. Taarka om matõt Obinitsa matusõai- da, kost lasõ-õi kuul kulatõl- la', lasõ-õi liiv leelotõlla'. No' ma kül' väiga' looda ja tahasi, õt Hilana Taarkat õnnõ hüä sõnaga' miilde tulõtõdas ja avvustõdasi'.

Mälehtäge' innist imekeist, kallist latsi kasvataja.

Oll õks tä naane laulinõ, imekene oll ilolinõ, jäti õks tä laulu mee- laul- ta', ilosõna' mee- le iski'.

Taarka pleki pääl.

Kuusingu Toomasõ pilt

Konsuli vastavõtul Pihkvah. Noorõ pillimänguh ja iloh.

Ülembsootska kogo pilt

Ülembsootska ja nuursootska – talvõst keväjähe

KAUKSI ÜLLE

27. veebruaril oll' Pihkvah Eesti 101. sünnüpääv puhul EV Peterburi pääkonsulaadi pääkonsuli ja Pihkva konsuli Triin Partsi vastavõtt. Sinnä' olli' kutsutu' Seto Kuningriigi Kroonikogo, Setomaa valla- vanõmb, inemise' küllist ni liinust, kel Setomaa vai Eesti tegemiisiga hüä klapp. Oll' hüä olõminõ. Talina koolinoorõ' tandsõ' rahvatandsõ, laulõti seto laulõ. Eesti ja Petseri seto noorõ' korjusi' üttekokko ni Petseri nuur Kirill üt' põdra- laulu iist.

27. veebruari hummogu- poolõ oll' Petserih Palvõrännu majah seto tandsu oppus latsi- lõ, noorilõ ja suurilõ. Kohaligu' kiti', õt 30 aastat olõ-i Petserih säänest konsertist nätt.

3. märdsil olti Petseri muu- seumih. Muuseumi rahvas mänge ette tuntu naiskiränigu nalanäidendi, nuursootska Maria mänge tandsus. Laulõti ja olti muudsa'.

9. märdsil peeti Irboskah maasenitsa. Ilolang oll' ka koh- al. Säält minti auväärt Tsopata- lo Helju 70. aasta juubõlilõ, koh Kroonikogo nimel avvus- tõdi juubilari hõpõlehega tee-

nete iist seto elo hoitmisõl ja Tsirgukõisi juhõndamisõl.

10. märdsil käuti maasenitsa pidämäh Lüübnitsah ja Vers- kah. Ülembsootska pidi kül- metävä kotost paenu kitsõtäl- lõ härmägühõlma võtma.

11. märdsil oll' Radajil pido- lik õdagustiik kuu EV suura- sadigu Margus Laidrega. Nuursootska joudsõ peräst ütistüü plaanõ pidämist kul- ta' ka Radaja küllä piteh.

19. märdsil olti Petseri Ling- vistilidsõh Gümnaasiumih eesti keele päivä pidämäh. Sääll oi' opilasõ' luulõt ja nalju ees- ti keeleh ni Vabarna Jane, Lei- ma Evelin ja Grünbergi Maria mänge' tandsus pilli. Nuur- sootska tekk viktoriini telefo- nidõ päält vastamisõga ja pan- ti seto nulkõst puslet kokko. Anu Raud opas ni näüdäs, kuis nimetähtist nimemäriki kujonda'.

Viimäde kuu ao sisse om mahtnu' hulga arotuisi Seto Kuningriigi parembas kõrraldamisõs.

Lõpuh soovitas ülemb- sootska Kroonikogo nimel kül- lil naada' arro pidämä, kiä taht hindä küläh kõrralda' Seto Kuningriiki 2020. aastal. Soo aasta 7. juulis tulõ hindä külä soovist tiidä' anda'.

Meremäe kooli talvõlaagri

PALMI SILVI

Meremäe kooli oppaja

Meremäe koolih om hüä kom- mõh pitä' keväjä- ja talvõlaag- rit. Timahavanõ laagri peeti Obinitsa küläkeskusõh. Päälle uma kooli latsi oll' kohalõ kut- sutu ka tõisi Setomaa kuulõ latsi, a tulti õnnõ Miktämäelt. Laagriga tähistedi Eesti Vaba- riigi 101. sünnüpäivä.

Ku laagrilisõ' sai' hummo- gu uma kraami kohalõ panda', naatigi tõistmuudu õpmisõ ja tegevüisiga päälle. Kõkõpäält tõmmati küläkeskusõ ette var- dahe uma kooli lipp, pääkõr- raldaja Tarrosõ Rein selet rivi pääl saivilõ latsilõ, midä om katõlt laagripäävält uuta' ja mäntse' omma' laagri säädüse'. Sis naati üles pandma suurt sõaväetelki, koh plaaniti üüse maada'. Latsõ' korssi' hoolõ- ga kuusõheki alt kuionu' ossõ ja kanni' lökkõplatsi päälle, õt õdagu olõs sis hüä lõkõt tetä'.

Perästpoolõ tull' KEAT-koo- litus, koh opati, midä tetä', ku om tuli vallahõ päsnu vai ku lõvvät mõnõ plahvatusõhtliku asa vai om kiäki sadanu vette. Tõosõh loenguh sai lähembält tiidä', mäntse' omma' timaha- vadsõ aasta tsirk, mõtsaelläi, liblik, puu, siin, muld, sammõl ja orhidee.

Peräst kõrralikku lõunasüü- ki läts elo viil põnõvambast. Suurõ mürinäga tull' kohalõ sõaväemassina'. Kaitsõväest tulti tutvustama õgasagamati- si sõariistu ja sai Obinitsa teie pääl sõita' ka näide massinidõ- ga, minkast olli' soomustrans- portõör Pasi ja jalaväetrans- portõör BV. Nuu' sõidu' taha- s kuiguimuuu lõppõda', õks oll' latsi ja suurigi, kiä' tahtsõ' viil vooi sõitmah kävvu'.

Koolimajah sai kaia', mänt- se' omma' tämbäde ao püssä', midä kaitsõvägi kasutas. Väe- ga miildü latsilõ pruumi' säll- gä tävvelikku varustust, tuu oll' nii rassõ, õt võtsõ mõnõgi jalost nõrgast.

Samal aol oll' ka tõonõ huv- tav tegevüs. Kohalõ oll' tuudu

kats pinirakõndit ja sai sõita' kelgupinnega. Mõlõmba kelgu iih oll' katõsa pinni ja takah üt- s ajaja. Ka latsõ' eis' sai' pruumi' kelgurakõndi juhtmist.

Loomulikult käuti ka mäest suussõ ja kelkõga alla lask- mah. Oll' jo talv, lummõ küläl ja Obinitsa mäeküle' korgõ' ja pikä'.

Õdakuspoolõ naati tegemä joba ka lumõkujusit. Edimält lätsi' küll kõik niisama lumõ- uarmõ külge, a peräkõrra naa- ti tegutsõma õks plaani per- rä. Uarmõhe tetti paar käuki, õt säällkaudu saa liugu laskõ' vai kelguga läbi sõita'. Tõõ- nõ lumõuarmõ ots paistu nigu pini pää olõvat ja nii sis vöö- dõtigi tsiht tuu päälle, õt tuust pini pää vällä kraapi'. Mõnõlõ küll paistu, õt tuu om elevandi pää, a peräkõrra jäie õks pini- idee päälle.

Nakasõ jo pümmest mine- mä, ku oll' viil üt- s põnnõv kok- kosaaminõ: jahimiis Kõomäe Karel tull' üteh uma jahivarus- tusõ ja -trofeedega ja kõnõl' hulk aigu, kuis jahti peetas, mäntsit eläjit tuust vällä vali- tas ja mille. Kaia' ja kumpi' sai ka timäl üteh vöödõt nah- ku, sarvi, topisit jms. Aifumma

Karelilõ hüä tutvustusõ iist!

Õga õdagugi taheta- s nii- sama istu'. Ehandi Helen oll' üteh toonu ilma du pallõ õga- sugu kostüüme. Latsõ' jaati rühmäkestesse, oppaja' kah ja õga rühm sai hindäle unko rõi- vit ja üte muusigapala, midä tull' uma ar'nägemisõ perrä ette kanda'. Läts vallahõ tõõ- meli suur kostümeeriminõ ja hafotaminõ. A ku esinemisai- g käeh, sis plakstõdi hoolõga kõigilõ esinejilõ, selle õt vai- va oll' nättü ja nalja sai. Tands käve edesi kooni magamami- nemisõni ja mõni saa- s vaest siski viil rahu. A siski läts kõik ilostõ. Kiä magasi küläkesku- sõh, kiä telgih, koh pidi üüse ka vahti pidämä, õgaüts sai valli', midä tahtsõ.

Ku tõonõ päiv hummogu- süük süüdü, naksi' rühmä' tegemä plakatit Eestimaa kot- silõ. Luulõtõdi, joonstõdi, kiä midä õnnõ hõste mõistõ. Kõi- gil tull' tüü ka väega ilosahe vällä. Õgaüts oll' nõnnapite plakati man.

Perähpoolõ käuti viil Obi- nitsa pääl maastigumängul. Ülesandõ' olli' antu' säntse', õt pidi kõik aig toimõtama õks seto keeleh: käuma muuse-

umih (pidi ar' tundma vana- aigsit asju), poodih (pidi ots- ma kauba sortimenti ja hindu), raamadukogoh (küsümüse' umakandi kiränikõ ja piir- konna kotsilõ), bussijaamah (pidi lõudmä Obinitsast kõkõ varahidsõmba ja illadsõmba bussiao ja tull' vällä, õt tuu oll' väega rassõ ülesannõh) ja staadioni pääl (mitmõsaga- matsõ' kihälidsõ' ülesandõ').

Viimätsõst ütitsõst tüüst jäi viil lumõkujõ ja -käugi man asataminõ ja pääl lõunasüüki ollgi aig laagrilipp alla laskõ'. Ka siih oll' väigokõnõ üllätüs: ülembsootska Hörna Aare oll' meid tervitämä tulnu. Aare lugi seto keeleh ette osa eis- saivsmanifestist, õgaüts sai üteh ülembsootska lämmä käepitstüse ja direktori kt Tar- rosõ Aira tenosõnnoga mintigi hüä tujoga koolivaheagu pidämä. Armas innine Obini- sa koolimaja oll' saanu jalki kuulda' koolilatsi ja kaia' näide rõõmsat siblimist.

Aifumma kõigilõ: nuilõ, kiä' soo laagri kõrraldi', nuilõ, kiä' tüütarriga iist võti', nuilõ', kiä' rahha anni', ni nuilõ, kiä' kohalõ tull'! Tulõvaasta laagri mõttõkõsõ' joba idanõsõ'.

Obinitsah sõidõti pinnega.

Tarrosõ Aira kogo pilt

Ahvena Anneli: Šoo om hingedele katõkõrdnõ rõõm, ku saat hingedele tähtsät kotust jäädvüstä'

Mõnõ ao iist tull vällä viimätsidõ aastagidõ kõgõ suurõp film Setomaast – täpsebält tuust, mia võinu' Hardi Volmeri arvatõh Eesti edimäse filmitegijä vai sinematograafi, nii ku tä hinnäast eis' filmih nimetäs, Johannes Pääsokõsõga' ja timä sõbra Harri Volteriga' 1912. aastagal Setomaal ekspeditsioonil juhtuda'. Ekspeditsioonil, minkõst alalõ om Setomaast ja setokõisist säidse mintat filmikaadrit, mia' omma' ka' filmi sisse pant. Šoo filmi takah om tunda' katõ seto juuriga' naase – produtsendi Anneli Ahvena ja filmikunstnigu Katrin Sipelgase tundmisõ'. Produtsenti Ahvena Annelit võiva' vanõba' inemisõ' mälehtä' umbõs kolmõkümne aastaga iist Tessova/ Helbi küläh vanaimä Raua Mari (Maria) ja vanaesä Jallai Miku (Nikolai) taloh suvitsõl aol juuskmah.

LAANEOTSA ANNELA

Anneli, mäntse' omma' su latsõiamälestüse' Setomaast ja kas tuu kõik võisi' su tüüdi filmi „Johannes Pääsokõse tõeline elu“ tegemisõ man mõotada' ja suunata'?

Maril ja Mikul oll nelli last ja meid, kõgõ vanõbit latsõlatsi, oll samaiälisi kuuh suvõl maal viis. Mi suvõ' olli' huugsa', larmaka', krutskilitsõ', ilma murrõlda' ja ilosa'. Mi olli pallo aigu talo takah oroh, hainamaal ja mõtsah. No' tuu pääle tagasi mõtõldõh om täpselt ku piltpostkaardi pääl. Lämmi suvi ja lõhnu täüs õhk tulõtas miilde seto-suvvi, ja ku mi otsõ võttõkotussit Pääsokõsõ filmi jaost, sai ma operaator Mait Mäekivi visioonist väiga' hõste arvu. Mu meelest mi olõ Põhka-Eestist tõistsagamatsõ loodusõ peris hõste saanu' ekraanilõ tuudus.

A ku kõnõlda' laebalt tuust, kas seto tagamaa vei minnu šoo luuga' kokko – sis kindlahe. Ma olli jo innebidigi' produtsiirnu' Ain Mäeotsa filmi „Taarka“, ka' olnu' Peeter Urbla dokumentaalfilme „Kuningas üheks päevaks“ ja „Potisetõd tulevad jälle“ man. Ma usu, nuidõ kogõmuisi peräst tullegi' Peeter Brambat 2010. aastagal mu mano, õt kas ma tulõsi tälle appi Pääsokõsõ filmi tegemä. Peeter Brambat oll tennü' produtsendinä innekökkõ dokumentaalfilme, a õgas edimält olõ-õs ka' peris selge, kas tegemist om dokiga',

Sõsarõ Ahvena Anneli ja Marika.

Eräkogo pilt

Anneli kuuh vanaesä Jallai Miku ja Marikaga.

Eräkogo pilt

koh om lavastõt stseene, vai mängufilmiga', koh kasutõdas Pääsokõsõ dokumentaalsõt materjali. Tuu kõik läts tsälka tüü aol ja löüdsõ uma vormi ildaba.

A pääle „Taarka“ filmi oll mullõ hindäle ka' selge, õt ma taha tetä' viil mõnt filmi Setomaal ja seto keeleh. Ma otsõ teemasit ja kirotaiji, peris hüvõvä filmiluku lövvä-äs. Tuuperäst oll Pääsokõsõ-film ka' väiga' hüvõ võimalus tetä' avvustusavaldus kõrraga' nii eesti filmi alosõpandjalõ ku mu imäpuult juurilõ.

Mia oll su tüü filmi man?

Mu ülesannõh lihtsustalt üldeh oll filmi võimaligus tegeminõ. Tuu tähendäs nii loominguulisi ku praktilisi ülesandidõ süstematisiirmit ja lahendamist, nii inemisi koordiniirmit ku filmirahastamist, nii filmi perrätuumisõ kõrraldamist ku filmi kinno tuumist. Produtsent tuu inemisõ' kokko ja pruum löüda' näile kõgõ parebit tüütingimuisi uma

loomingu teostamisõs. Ja nii ku näit, lõputiitri' olli' pikä'.

Kas om määnegi' kotus, minkõ pääle sa muido olõsi-i tulnu', a nii üldä' „seto taust“ avit sul tuust kotusõst edesi minnä'?

Ma arva, tuu kindlustunnõh, õt inemisõ' avitasõ' su rassõst kotusõst üle, om tulnu' mu seto tagamaast. Olgu' tuu sis rahalinõ, kõrralduslik vai äkilinõ sündmüs, kogokunna tugi om kindlahe midägi', midä ma tunnõ Setomaal pallo inäbä ku Talinah vai Kes-Eestih, kost om mu esä peri. Tuu, õt ku midägi' saa-ai, sis kukkimaudu õks saa – tuu om Setomaal elementaarnõ. Ja tuuperäst ma üttele pallosilõ detailidõlõ pallo kipõbalt jah, kuki' mul lahendust viil olõ-õi olõmahki'. Ma riski inäbä. Ku kõik olõs mõistligult kaalut, sis tuud filmi olõsi-i vasest sündünügi'.

Olõt produtsiirnu' mitmit filme. Kas ja minkõ poolõst om film Johannes Pääsokõsõ?

loomingu teostamisõs. Ja nii ku näit, lõputiitri' olli' pikä'.

Kõgõ keerulitsõp oll filmi man raha puul. Ma olõ-õi varahappa ütegi' filmi man tunnõ, õt eiski' ku riiklik rahastamisinõ ütles ei, tuu film tulõ ar' tetä'. Ja kiäki' ütles-õ, õt šood filmi olõ-õi vaia vai õt lugu om ikäv, lihtsalt laiutõdi kässi ja ülti, õt hüvõ lugu, a meil om rahha veidõ ja mi pia etembäs tõisi filmiprojekte. Nii õt kõgõ suurõp erinevüs om tuu, õt ma jätä-äs perrä pääle filmiinstitudi ar' ütlevät vastust, a tegutsi edesi. Samah – ku kõik ettevalmstusõ pikkus ja rahastamisõ raskus vällä arvada', sis ma usu, õt nii rõõmulist, helget võttõperioodi olõ-õs võttõgrupp kavva aigu tunda' saanu'. Pallõ' olli' üllätünü', õt filmivõttõ' võiva' ka' rahuligu' ja lõbusa' olla! Tuu üle mul om hüvõ miil.

Ma usu, õts rassõbit aigu

Mäntse' olli' kõgõ rassõba' ao' filmiga' ja kuvvamuudu filmimiiskund tuust üle sai?

Ma usu, õts rassõbit aigu

oll sis, ku kuu aigu inne võttõdõ alostust läts mi siäst Arvo Kukumägi. Sergio olõ-õi filmih õnnõ üts päätegeläne, a om ummamuudu Kukut arvõtõh kirotõt roll. Ja Kuku oll õnnõ üts ja ainumas. Midä tetä'? Ütelt puult oll lein, tõõsõlt puult tull langõta' otsus – kas massinavark saisma panda', aiglatsõbalt edesi, jättä' samas. A õga muudatus tähendäs lisaprobleeme ja mu jaost ka' lisavälläminekit. Otsus sai langõtõt kipõlt ja tuu sama seto julgusõga' – mi tii nii, kuis oll plaanit, kül' kuvvagimuudu õks saa. Ja Tõnu Kark sobisi tuuhu rolli väiga' hõste. Mi kirotõdõ tegeläskujo veidõ ümbre ja Pääsokõsõ seiklus sai pääle naada'.

Mia om Eesti filmi produtsiirmitõ man kõgõ keerulitsõp?

Kõgõ keerulitsõp om panda' rahastaja' su luku armastama sama pallõ ku sa eis'. Filmih imeh teküs nii pallosidõ inemisi ja elemente kuuhtüüst, koh uma jago om visioonil, kogõmusõl ku ka' juhõsõl. A filmi tegeminõ om kallis, eelarvõh om suur ja õga mõistlik investor taht väiga' konkreetset tiidä', õt määne tuu film tulõ? Kas kaeja' nakasõ' tuud armastama? Kas mi saa uma raha tagasi? Riiklik rahastus võimaldas tuuta' 3-4 filmi aastagah, a filmitegijit ja filmilugusit om kümmit kõrdõ inäp. Kinkõ lugu saa eloõigusõ?

Mäntse' olli' kõgõ helgebä' hetke' Johannes Pääsokõsõ filmiga' tüütämisõ man?

Mu jaost süä hõigas seeh, ku olli' massistseenega' võttõ' ja plats oll täüs seto rõivih hüütujõlisi inemisi. Ja pallosit näist ma tundõs isiklikult, nii õt tuu oll ku kokkotulõk, õt olõki-is filmivõttõ'.

Ja tõõnõ kõrd oll sis, ku ma näi edimäist musta montaažirita ja avasti, õt ma naara Pääsokõsõ-Volteri umavaihlõsõ jutu pääle ja filmi lõpuh 'Taarka itku aol omma' mu silmä' hämme'. Sis oll selge, õt peris aia taadõ vaest lääki-is.

Mäntse' omma' su hindä lemmikstseeni' filmih ja mille nuu'?

Õga kaemisõga' tulõ mano kotussit, mia' meelüse'. A üts armas lihtsameeline ja tegeläse mõttõh muutumisõ kotus, koh Volter küüsüs: „Ja mille mi lää-ai hutu pääle?“ Tuuh om pallõ šood suvist Lõunõ-Eesti meelelool, koh kinnine liinainemine tulõ uma kookonist vällä. Om valu üteld, õt eesti inemisinõ om tegeligit kahestunu': torsinõ ja kinninõ talvõestlänne ja murrõlda' ja nalalinõ suvõestlänne.

Kõnõlõ' mõni kaadritagõnõ lugu, mia filmitegijidõga' Setomaal juhtu.

No kõgõ suurõp päähalu oll

2017. aastaga suvi. Nii ku ti olõt nännü', suvinõ haletav loodus mäng filmih umaette tegeläsenä tähtsät ossa. A suvi 2017 jäi tulõmalda! Oll külm, vihmanõ, põlda pääl vili panõhtu maaha. Pallõsih stseeneh mi sai tegevüse' ja suurõ' plaani' filmi', a mineki'-tulõki' ja vankrisõidu' tull võtta' plaani aastaga peräst. 2018. aastaga suvi oll kuum, mi sai ilostõ kõik filmit. A terräv silm pand tähele, õt Ott Sepp ja Märt Avandi omma' mõnõh kotusõh veidõ tõõsõ mooduga'.

Filmil oll inäp esilinas-tusi. Näist üts Tartõh, koh oll pallõ setokõisi kohal, ja kats Setomaal, koh saal oll rahvast täüs. Kas ka' linastuisi aol saalih oll tunda' kuvvagimuudu tõistsagamaist vastavõttu, ku seto' ku nii üldä' päätegeläse' olli' kaemah, vai võõdas filmi õgal puul üttele muudu vasta?

Mu meelest om õgal puul võõdõt hõste vasta. Hüütahtligult ja emotsionaalsõlt. Eiski' tuul kõgõ kriitilitsõbal – ku Talinah olli' saalih kolleegi' – oll õhkund toetav. A tuud või kül' üldä', õt kõgõ suurõba' kaejaarvu' olli' Tartõ kõrdõh, inäp ku Talinah. Ja 1. veebruaru saisuga' om filmi kaunu' kaemah jo 20 200 kaejat, tuu om väiga' illos nummõr!

Su sõsar om Marika Ahven, kiä kau seto sündmüisi sagõhõhe kaemah, ja veli Reigo Ahven, kiä paisuveli Talinah silmä muusikarindõl, om Vabadusõ välakul huvtavva muusigaklubi pidäjä. Kas ti olõt umavaihlõ arõtanu' ka', õt kas ja mäenest mõijo avaldi' teele latsõiasuvõ' Setomaal?

Marikaga' om meil väigo kõnõ vannusõvaih ja timäga' mi olli suvitsõl aol maal kuuh, veli om kümmeaad aastakka noorõp ja timäle nuid seto suvitsõit olõkit inäp jakku-us – vahtsõnõ aig tull pääle. Seto identiteet om meele kõigilõ olnu' kõik aig väiga' tähtsä, tuu olõ-õi õnnõ helge latsõigä, a mi olõ kõõ kaunu' paasapääväl, kunigriigipääväl, leelopääväl, Ostrova festivalil, Petsereh ja Taeluvah, mi kau pallõ läbi Talina tõisi seto sugulaisiga'. Kõgõ setõ pututava suhtõh om meil süämeh erilinõ kotus.

Määne om su parhillaanõ kõüidüs Setomaaga'?

Mu uno Kalju Jallai ja timä naane Milvi eläse' mi vana vanõbidõ taloh edesi ja näide ussõ' omma' meele kõõ valla-lõ. Ka' sugulasõ' Tsergondõh Karavani taloh. Kõnõlõmalda' ristiimäst Riinast ja ristesäst Aarest. Mu kõüidüs Setomaaga' om olnu' sagõhõnõ kõik aig, kas kuuh filmiga' vai ilma. Mul om topõlthüämiiil, ku saa tuud hingedele tähtsät kotust kukkimuudu läbi uma tüü jäädvüstä', kõõlõ ilmalõ edesi anda'.

Paastust, jumalanulgast ni kivvotidõst

NASSARI ELVI

Kannahtamisõ ja pallõmisõ aig

Suurõba' paastu' aastah olli' vanast talsipaast, lihavõõtõ (suur) paast, piitre- ni maafa-paast. Käeh om jal' suurõ paastu aig, koh puhastõdas palvuistõga hinge ni liha- ja piimäsõõgi (süüdävä) ar'hiitmisõga kihhã.

Kiã jovva-s (vai saa-s) terveht paastu pitã, paastõ edimãtsel, keskmãtsel ja perãmãtsel nãdãlil. Kõik aig mõtõldas Essukõsõ kannatusilõ, oldas kurva' ni vagusa', käüdas sagõhõhe kerkoh. Suurõh paastuh pallõdi kõvastõ, kumardõdi jalga, olti tunnõ pühãse iih põlvildõ. Paastu perãmãtsel nãdãlil käüti jummalarmul ni vedatamah (pihil). Inne tuud hummogu süvvã-s jüvãkeistki, nãtãl inne jo paastõti kõvastõ. Vedatõdi summah, kinkõl olli' määndõs' salapatu', tuu vil erãlde kah.

Ku vanainemisõ' kerkohe jovva-s minnã, sis paastu keskmãtsel nãdãlil (ristinãtãl) ni perãmãtsel nãdãlil (trastnonãtãl) palssi' kotoh. Nã olli' kõik keriguaiõ pühãse iih, koh palli kündlekene vai puuvõismõ (pühitset õli) lambikõnõ, põlvildõ maah, loio' salmõ ni kumardi'.

Trastnonãdãlil oll' keelet kirvõga tüü' (ehtãminõ, rago-minõ), käsikivil jauhaminõ, kangakudaminõ. Pããle süüdãvã ao söõgest vallasõutlemisõ oll' tõisigi paastuao säãdõisi: mõsta-s seebiga pããd, juvva-s tsukriga tsãiu, kõnõlõmalda poisal viina vai ollõ juumisõst. Abielorahvas tohi-s sukugi sãngõh patuasja aia'. Süüdi kasinalt, keelet süüki (koorenat) tohi-s söõgilavvah manidagi, süümisõst kõnõlõmalda. Mõni veiga jumalaineminõ seie perãmãtse paastunãdãli õnnõ mõnõ vooi, suurõst nelãpããvast kooni puulpühãni süü-s sukugi. Veiga tõõmeeli paastjil oll' kogoni paastupada

ni süüdãvã ao pada erãlde, niisama ka luits.

Parhillatsõl aol om paastminõ ja pallõminõ jããnu' nuuri ni keskiãliste man vähãmbãst, kõnõlõmalda tuust, õt latsigi inãmb opata-i pallõma – kost sis tuu mõistminõgi piãsi tulõma. Mãlehtã umast iãst, ku pããle süüki kãsti latsõl minnã' pühãse mano, hiitã' ristimãrk ette, kumarda' ni üldã': „Jumalalõ teno, kõtt sai täüs.“ Paastu aigu tull' ka mãngi' hillãkõistõ, suurt hellü teteh vai hõkõrdõllõh sai imã kãest kõvastõ tõrõlda'. Latsõ' opõ vanõmbidõ ni vanavanõmbidõ kõrval pallõma, kerkoh saisma-istma-astma. Ni tuugi asi, mis parhillatsõl aol nãüis veiga uskmalda, oll' paastupidãmisõ säãdüs joba pããlt 3-aastatõsi latsi siãh. Ku lats suta-s ja hüã sõna avida-s, sis hirtmõdi: ku keelet süüki süüt, sis papp anna-i kukumamma (armulauda) vai tulõ ni lõikas keele suust, pand vil perse pããle paigast kah. Latsõkõsõ' õks veiga oodi' lihavõõdõt, kunas nakas jo lihha ja piimã saama.

Tarõ jumalanulk

Õgah seto taloh oll' vanast ja om nokki inãmbüisih tarrih pühãsenulk ikoonaga – tarõ kõkõ puhtamp ja pühãmp nulk. Kukki tiidã' om setodõ vanast umast usust ni Pekost, oll' tuu minevã aastasa edimãtsel nelãl aastakümnel arvada' alalõ õnnõ mõnõh paigah: tiidã' om, õt Mokornulguh olli' pekopalvusõ' au seeh. Aigupite olli' seto' jo uma' pallõmisõ' Petsere kloostri mõol vinne usu (õigõusu) perrã säãdnü', kogoni halvast panti tuud vanana usku (paganausku). Üts Ljuta külã vanapaaba selet 1940 rahvajuttõ korjalalõ: *Mokolukah peeti inne pekunapãivã, tuu [Peko] om vannusittu puusli.*

Pühãse' olli' pühãsenulguh üles säet mitund muudu: nulgah oll' kolmõnulgalinõ sainalaudikõnõ, kohe pããle panti vil ka pühãserãtt ja ette puuvõismõ lambikõnõ; vanõmbal aol olli' olõmah suurõ' pühãse-

kapi', kiboda' vai kivoda'. Sõna kibot (kreeka keeleh *kibotõs*) om tulnu seto kiilde vinne keelest ja tähendãs kreeka keeleh kasti (kapikõist, laegast). Kivotah sai hoita' joba inãmbã pühãsit ku muido. Pühãpilte sai telli' Petserist, Irboskast ni Pihkvast.

Vanal aol oll' nii, õt naisil ni mehil olli' perreh sinnã' säedü' uma' puusli' (apostli', pühãgu'), olli' esã-imã jaost, puja ni miniã jaost – õgaüts kumard umma avitaja ja kaitsjat, oll' tuu sis pühã Iisak, pühã Lilja, pühã Anne, pühã Maarã essulatsõkõsõga vai mõni muu. Mõni lask uma perre õga inemisõ jaost mito puuslit üte ikoonã pããle kirota' (maali'). Olõ ütte säãnest eestiaigsõst pleki pããle maalit pühãpilti nãnnü Petsere lähkoh külãh – pããl olli' esã, imã, puja ni tütre kaitsõpuusli', all nulgah kirãh ka tuntu ikoonakirotaja-hudoosnika nimi. Õga hudoosnik tohiki-s ikoonãsit kirota', pidi õks usklik ineminõ olõma, selle õt tegemisõ man tull' vahepããl palvit lukõ.

Kivotah oll' mitmõ ao pühãpilte, vahtsõmbit ja veiga vanõ, a sinnã' panti vahtsõmbal aol kogoni usuteemalitsi postkaartõ, säeti mano lillikõisi. Inãmbãhe oll' Krõstusõ pilt hüã kãe puul, pühã Maarã kura kãe puul, kuna naistõrahva' omma' kerkohki kura kãe puul.

Ütevoori üts seto naane oll' tulnu Korskihe mehele, koh eleti vil sautarõh. Oll' timã sis pandnu pühã Maarã üles kiboda pããle. Nãkk timã sis kõra unõh, õt pühã Maarã tull' küüsümã, õt mille sa minno sau sisse panni'. Naane herãsi hummogu üles, huhaõ viiga ikoonakõsõ puhtas, kuivat ar', pand kibotahe taadõpoolõ. Unõh inãmb Maarã tulõ-s.

Pühãsekapih hoiõti pããle pühãste vil kerigukõndlit, keriguleibã, ristivett, pominaanjat, lihavõõtõmunna; all kivoda suhvlõkõsõh rahha, sõrmussit, helmekeisi ja muud hinnalist kraami; kapi taadõ kãkti olulitsi-ammõtlõkkõ paprit.

Kivoda pããle säeti pühã aigu kõkõ ilosamp pühãserãtt, palotõdi suuril pühil, kerigu-aigu ni puulpühil kõndlit vai õlilambikõist (lampaadakõist). Ku tõbinõ ineminõ kuulma nakaõ, nõstõti timã kivoda ala, õt pühhi puuslidõ all õndsãhe ar' koolta' saasi'.

Kivotidõ vällãnãgemisõst

Kivoda' olli' inãmbüiste kuusõlavvost, iispuult laemba', takast kitsamba', iih raami seeh kats põõrãkõisi vai haagikõisiga kinni pantavat klaasist ussõkõist hingi pããl. Vahel oll' kapi lae vai edeliistu pããle lõigat määnegi aastaarv vai mito. Kintõsõst oll' ülevãh sepãtõünã painutõt tsãnk vai oherdõt kats mulku, minkist paklanõ kabõl lãbi aeti. Kapp võid-

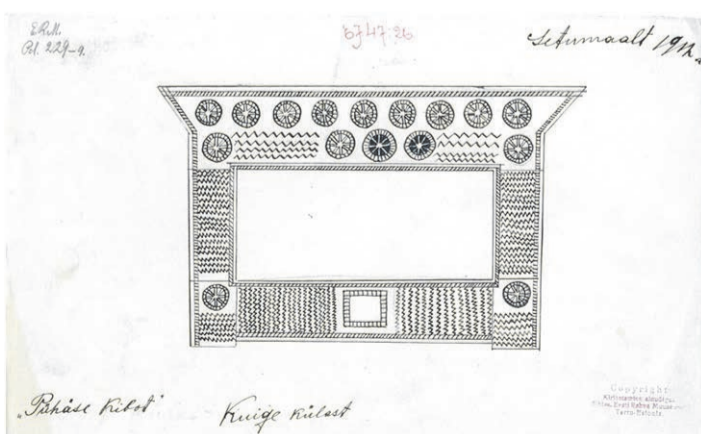
Simaski talo pühãsenulk kivodaga.

ERMi pilt

Feodorovi Ivani talo kibot Tsããltsüvãst.

ERMi pilt

Kibot.

ERMi pilt

sõ olla' hüã korgu, 57–73 cm, ilokelbãga kogoni 83 cm, iist oll' laemb (pia 60–65), takast liki 30 cm, sügãvüs inãmbüiste 20–25 cm.

Pühã' kapikõsõ' olli' veiga ilosahe kaunistõt: sisse oll' lõigat vai palotõt tsãkkõ,

kruutõ, riste, püüri; oll' tsirkliga tõmmat tsõõrõ, kogoni peenõkõsõlt vällä tahvitsõt ilosambakõisi.

Pühãsekapi kõkõ ülemãtseh otsah oll' mõnõl vil ka tillo tsakilinõ „kelbãkene“, minkõ oll' lõigat vai palotõt tsãkkõ,

kirotõt ja lãukvã tinapaprõga ilostõt kivotõ. Mõistja pere-miis tekõ kivoda eis' (om nãtã' kirvõga raot laudu), a arvada' sai nuid ka maastõra mant osta' vai mõnõlt puutsãpendãjãlt telli'.

Seto mehe' panõ-s vanal aol veiga rõhku müüblitõke, tarõkraami ja muu puutõüõ kaunistamisõlõ. 1913 Setomaal kããnu Väisãneni Armas Otto pand' tãhele, õt siski oll' kol' asja, minkõ' olli' ilosahe ar' kirotõt: kivot, pridanakirst ni vãlimãtse aknõ pããlmãtse' ja külelavva'. Rahvaurja (etnograahv) Rãnga Gustavilõ jããe' kah setodõ ilosa' kivoda' silmã. Kirof nãide kotsilõ nii: *Vãike-ne lahtine kapp „jumalanurgã“ (...)* on olnud rahva kunstilise tãhelepanu objektiks, mida setud on pidanud vããriliseks ehtida lõike- või põletuskirjadega ja mis oma arhailisusega pakuvad suurt huvi rahvakunsti uurijaile.

Kivotit om kerkih, tsãssonitõh, veiga harvakuistõ arvada' vil ka mõnõh kotoh pühãsenulguh vai määntseh aidanulguh alalõ. Mõni vaest pia-s nuid asju moodulitsõst – oll' aigu, ku vanna hinnata-s – ni vei ar' tarõst vällä. Rahvas pelãs kah – tiidã' oll', õt kommunistõ võimu aigu kaeta-s usu ja usklikõ pããle sukugi hõste. Nii om Lãdinã külãst muuseumilõ kirotõt, õt ütõl peresãl tull' pühãsekapp tarõst mine-mã vüã, ku puja' komnoortõt lãtsi'. Parhillatsõl aol om ilõsit pühãsekappõ hoiul Tartoh Eesti Rahva Muuseumih.

Lehte tegevã':

Toimõtaja Kauksi Ülle, tel 5656 9079, e-post: kauksiyllle@gmail.com

Toimõtaja (lisaleht Vahtsõt Vallah) Kittusõ Kelly, tel 522 0661,

e-post: kelly.kittus@setomaa.ee

Keeletoimõtaja Palmi Silvi

Seto keele tõlkja Sarvõ Õio

Külesããdmine Lõõpri Priit

Vãllãandja: Setomaa Liit

Setomaa kolleegium: Kõlviku Helen, Kauksi Ülle, Laaneotsa Annela, Matvei Arvi, Sarvõ Õio, Leima Aarne, Kruusamãe Meelike, Jüriõõ Vello, Jãrvelilli Rein, Leima Evelin, Mustimetsa Indrek.

Trükjã: Printall AS

Lehe ilmumist tugõ Setomaa Kultuuriprogramm

ja lisalehte Vahtsõt Vallah Setomaa vald.

KAASTÕÜ' saata: kauksiyllle@gmail.com

vai Setomaa aoleht, Obinitsa külã, 65301, Võro maakund.

SETOMAA VALLA UUDISÕ' saata: kelly.kittus@setomaa.ee

Tãhtaig õga kuu 12. kuupãiv.

Lehe telminõ ja reklaam: tel 5627 3889, info@setoinstituut.ee

Setomaa vallas toimus õppimisoskuste koolitus

15. jaanuarist kuni 26. veebruarini toimunud koolitus on osa projektist „Õppimine on eluviis“.

KELLY KITTUS

Koolituse läbiviimist toetab Euroopa Sotsiaalfond ja see oli osalejatele tasuta. Koolitus oli mõeldud inimestele, kes pole ammu kusagil õppinud, tahaksid õppimist jätkata, aga ei oska kuskilt alustada. Samuti neile, kes sooviksid osata aidata oma lapsi või lapselapsi koolitöodes või soovivad endale meelega teha tööd leida.

Seitsmel koolituskorral õpiti, kuidas arendada mälu, tõhusalt õppida ning ületada õppimisel ette tulevaid takistusi. Räägiti ajutöö funktsioonidest, eduka esinemise põhitõdedest ning õpiti eesmärki-de saavutamist planeerima.

Mina osalesin koolitusel vaatlejana ning võin öelda, et see on olnud erakordne kogemus, mis on täis väikesi õpetunde, mille üle veel tükk aega hiljem mõtiskleda. Kujutage ette, et ühte ruumi tulevad kokku erineva tausta ja vanusega inimesed, keda ühendab vaid see, et nad tahaksid õppida õppima. Nad erinevad oma vaadetelt ja põhimõtelt, oskustelt, töökogemuselt, haridustasemelt ja eesmärkidelt. Äärmiselt põnev on vaadata, milliseks kujuneb nende ühine ruum ja suhted.

Eelviimasel koolituspäeval oli kõigil osalejatel tähtis ülesanne ise midagi teistele õpetada. Igaüks neist viis läbi lühikoolituse mõnel teemal, mis just talle südamele lähedane on. See oli meeleolukas päev, kus me õppisime torti kaunistama, kokteile ja sõira valmistama, sõbrapaela punuma, palmikuid kuduma, näohooldust tegema ja palju muud. Nii palju uusi oskusi ühe päevaga! Sellele päevale tagasi mõel-

Koolitusprogrammi kuulus ka sõirategu.

Foto: Kelly Kittus

des tuleb naeratus näole ja soe tunne südamesse, mis on tingitud sellest, et inimeste seas on nii suur ressurss, mida nad

tasapisi selle koolituse käigus kasutama õpivad.

Vastavad koolitusel osalenud

Mida Sa tunned, et oled siit õppinud?

Svetlana: Et tuleb uskuda endasse, et saad hakkama, ei tasu karta oma kaasõppijaid, alati on kelleltki midagi õppida.

Irma: Järjepidevust. Seda, kuidas õppida, kust infot leida, kontakte sain. Tühjade kätega koju ei lähe.

Eha: Õppisin, kuidas elus paremini toime tulla ja aega planeerida.

Ilme: Teisi õppisin tundma, sõirategemise sain selgeks. Mõlemist natuke ja teisi kuulama.

Kuidas omandatut igapäevaelus rakendada hakkad?

Irma: Plaanisin minna õppima, aga näis, kas perega saan kokkuleppele.

Svetlana: Inimestega suhtlemisel olen avatum,

oskan näha teises inimeses seda, mida varem ei osanud. Kelle juurde mis teed pidi jõuda.

Ilme: Sõira hakkam teema, inimesi hakkam rohkem kuulama ja vähem vahele segama.

Miks on täiskasvanuil vaja õppida?

Svetlana: Sest see noored aburakke.

Irma: Kui ei ole rahul oma eluga, tunned, et tahaks veel midagi, ja oled valmis seda vastu võtma, miks mitte õppida. Täiskasvanul on välja kujunenud omad harjumused ja rutiinid, aga kui tal on aega ja tahtmist, õpi või terve elu.

Eha: Aga kes ei peaks õppima? Nii kaua kui elad, nii kaua ikka õpid. Mõnus on selline koolitus.

Ilme: Täiendama peab ennast, elu ikka areneb kogu aeg. Lastelastegagi on mõnus sõna võtta, kui midagi uut tead.

Kuidas erineb täiskasvanu õppimine lapsena õppimisest? On see raskem?

Eha: Kui pikem vahe on kooli lõpust, on kindlasti raskem.

Ilme: Ei ole raskem, see on nagu ülekordamine, sest me oleme elus ikka kogenud palju asju.

Kas tulevikus lähed koolitusele?

Svetlana: Jah, ma arvan küll.

Eha: Sain julgust juurde.

Kelle sa soovitaksid sellelaadsetel koolitustel osaleda?

Irma: Sobib kõigile, kellel vähegi huvi on. Võiks välja kutsuda pikaajalisemad töötud.

Ilme: Kõigile. Saab kodust välja ja suhelda. Suhtlemine on kõige alus.

Küsis Kelly Kittus.

Allkirjastati koostööprojektid

13. märtsil allkirjastasid Eesti-poolsed partnerid ESTRUS (Estonia-Russia CBC Programme 2014–2020) suuremahulised projektid Common Peipsi 2 ja SME Access, mille juhtpartneriks on Setomaa vald.

Common Peipsi 2 Eesti-poolseteks partneriteks on Alutaguse vald, Rāpina vald, Luunja vald, Mustvee vald ja Tartu linn, SME Access Eesti partneriteks Maanteeamet ja Setomaa vald.

Common Peipsi 2 eesmärk

on edendada Peipsi järve piirkonna säästvat sotsiaalmajanduslikku ja keskkonnanalast arengut ja koostööd.

SME Access projekt on kohaliku väikeettevõtluse edendamiseks ning teede infrastruktuuri parandamiseks. SME Access raames kaetakse mustkattega Vārskas ja Saatse vaheline teelõik Saatse piiripunkti, rekonstrueeritakse Krupa-Kulje tee, rajatakse Petseri turuplats ning soetatatakse Vārskas turuplatsi müügiletid.

Lepingu allkirjastamine.

Foto: Estonia-Russia CBC Programme

Miljööväertuslike alade toetused

Setomaa Vallavalitsus toetab miljööväertuslike alade säilitamist, taastamist ja arendamist teemaplaneeringuga „Setomaa kultuuripärand“ kehtestatud aladel.

Toetuse saamiseks tuleb esitada taotlus vallavalitsusele käesoleva aasta aprillikuu

jooksul. Vastav blankett on leitav valla kodulehelt.

Toetust on õigus saada isiklik, kes on „Setomaa kultuuripärandi“ teemaplaneeringuga kehtestatud miljööväertusliku ala või selle osa omanik, õigus-pärane valdaja või omab vastavaid volitusi.

Koolitaja: see teeb rõõmu, et inimesed saavad julgust juurde

Koolitust viis läbi laia kogemustepagasiga andragoog Riina Kütt, kes on koolituskeskuse Tungal asutaja.

Riina, mis on elukestva õppe võtmepädevused?

Need on üle Euroopa Liidu kokku lepitud teadmised, oskused ja hoiakud, mille olemasolul on inimene valmis elukestvalt õppima ning saab hakkama kõigi muutuste ja väljakutsetega, mida ta elu jooksul kohtab.

Kui inimesel on õpitakistus, näiteks negatiivne koolikogemus, kuidas sellest oma jõududega üle saada?

Oma jõududega võibki sellest olla raske üle saada ja parem on minna mõnele täis-

kasvanud õppijat toetavale koolitusele. Seal vaadatakse üheskoos otsa ka negatiivsetele kogemustele ja leitakse ühiselt lahendus, kuidas neist lahti saada. Koos on kergem karta ja palju lõbusam õppida.

Mis sulle selle koolituse juures enim rõõmu pakkus?

Rõõmu pakkus see, et inimesed õppisid iseenda tugevusi paremini tundma ning said juurde julgust võtta ette uusi ja tundmatuid asju.

Mida sellest õppisid?

Õppisin tundma ka iseenast ja lihvisin oma koolitamisoskusi. Nii nagu igas valdkonnas saab paremaks ainult läbi tegemise ja mõtestamise, nii on ka koolitamisega. Iga koolitus on koolitaja jaoks õppimisvõimalus.

Mis üllatas?

Ma ei saa öelda, et mind üllatas, pigem ikka rõõmustas see, kui tohutult mitmekülgsed oskused ja annetega on inimesed ja et paljudel juhtudel on inimesed endaga nii ära harjunud, et nad ei oska arvata, kui palju rõõmu võivad nad oma tegevusega teistele pakkuda.

Oled ka ise Setomaale kodu soetanud. Kas plaanid setomaalastele ka tulevikus koolitusi pakkuda?

Jah, ma elan ja töötan põhikohaga Setomaal. Ja kindlasti korraldan ma ka edaspidi oma vallas koolitusi. See ongi üks mu maale kolimise mõte, et tuua veelgi rohkem huvitavaid võimalusi inimestele lähemale.

Mulle meeldib mõelda suu-

relt ja ma loodan, et koostöös erinevate osapooltega saab Setomaast ehk vald, kus täiskasvanud kõige enam õpivad. Teen selleks palju tööd Võru maakonna täiskasvanuhariduse osapooltega, et info ja idee täiskasvanud inimesest kui õppivast inimesest veelgi paremini leviks.

Mis on täiskasvanuhariduse maastikul põnevad toimumas?

Oktoobris on tulemas täiskasvanud õppija nädal ja edaspidi hakkab olema veebruar täiskasvanud õppija kuu ning siis saab olema täiskasvanu õppimine erilise tähelepanu all. Üle Eesti igas omavalitsuses räägitakse palju täiskasvanute õppimisest ja valitakse aasta õppija.

Küsis Kelly Kittus.

Värskas kooli lõpetanud, endised ja praegused töötajad!
Olete oodatud tähistama kooli 125. aastapäeva!

KOOLI KOKKUTULEK toimub laupäeval, 15. juunil

Kell 17 registreerimine (koolimajas).
Kell 18 kontsert-aktus (kultuurikeskuses).
Kell 19.30 bankett kutsetega külalistele (kooli sööklas).
Kella 20-03 tantsuõhtu koos ansamblitega Nukker Kukeke ja Sinu Naine. Lisaks üllatusesinejad (kooli võimlas).

Osalustasu 15 €.

Maksmine ülekandegas: Setomaa Vallavalitsus, Swedbank, EE582200001120245359, selgituseks: kokkutulek, osaleja nimi, lõpetamise aasta
Maksmine sularahas: 15. juunil koolimajas.

Tule veeda aega armsate kooli- ja klassikaaslastega, meenuta kooliaega, naudi head muusikat, etteasteid ja loo uusi ning asendamatu mälestusi!
Kohtumiseni!

Värskas Gümnaasiumi koolipere

Algas taotluste vastu- võtt Venemaa viisade kompensatsiooniks

Alanud on taotluste vastuvõtt Venemaa viisade kompensatsiooniks inimestele, kes soovivad külastada sel aastal Peteri, Kingissepa või Slantsõ rajoonis elavaid sugulasi või nende matmispaiku.

„Pea oluliseks, et inimesed saaksid külastada oma sugulasi ja esivanemate-sugulaste kalme teisel pool piiri,“ ütles riigihalduse minister Janek Mäggi. „See aitab hoida üle põlvkondade püsivad sidemeid.“

Kompensatsiooni saamiseks võivad taotlusi esitada Eesti kodanikud, kelle rahvastikuregistrijärgne elukoht on Eestis ja kes soovivad külastada Venemaa piirilähedastel aladel elavat abikaasat, sugulasi või nende matmispaiku.

Piirilähedasteks aladeks loetakse Peteri rajooni Peteri linna ning Krupa, Laura ja Uue-Irboska valda, Kingissepa rajooni Ivangorodi linna ning

Bolselutski ja Kuzemkino valda või Slantsõ rajooni Zagrive valda.

Taotlusi saab esitada Võrumaa Arenduskeskusesse ja Ida-Virumaa Omavalitsuste Liitu. Kultuurivahetuse viisadega tegeleb Võrumaa Arenduskeskuse viisakoordinaator.

Taotlusi viisalõivu kompensatsiooni saajate nimekirja kandmiseks saab esitada kuni 31. oktoobrini 2019, taotlusi tasutud viisalõivu kompenseerimiseks kuni 30. novembrini 2019.

Sel aastal kompenseeritakse dokumentide alusel viisad, mille kehtivusaeg jäi 2018. aasta novembrisse ja detsembrisse, ning viisad, mille kehtivusaeg langeb osaliselt või terveks 2019. aastasse. Maksimaalselt hüvitatakse sel aastal 70 eurot taotleja kohta.

Viisade kompensatsiooniks eraldas riik selleks aastaks 61 290 eurot.

Lisainfo

- Viisade kompenseerimise kohta saab täpsemalt lugeda rahandusministeeriumi kodulehelt aadressil <https://www.rahandusministeerium.ee/et/regionaalareng-ja-poliitika/siseriiklikud-toetused#t9>.
- Kontaktisikud Võrumaa Arenduskeskuses: Kaire Trumm (e-post: viisakomp@vorumaa.ee; telefon 5341 0766) ja viisakoordinaator Andy Karjus (e-post: viisakoordinaator@gmail.com; telefon 511 0611).
- Kontaktisik Ida-Virumaa Omavalitsuste Liidus: Hiie Kesklä (e-post: hiie@ivo.lee; telefon 511 2659).

Hajaasustuse programm

Hajaasustuse programmi taotlusvoor avati 11. märtsil ning taotluste esitamise tähtaeg on 13. mai.

Taotlus koos kohustuslike lisadokumentidega tuleb digitaalselt allkirjastatuna esitada Setomaa Vallavalitsuse e-posti aadressile vald@setomaa.ee, paberkanjal taotlused Setomaa Vallavalitsuse kantseleisse või Setomaa valla Meremäe, Mikitamäe ja Luhamaa teeninduspunktid hiljemalt 13. mail 2018 k.a.

EAS-i hajaasustuse programmi kaudu rahastatud toetuse abil on võimalik välja ehi-

tada veevärk ja kanalisatsioon, teha korda koduüest suurele teele viiv juurdepääsutee või paigaldada autonoomseid elektrisüsteeme. Projektide teostumise panustavad võrdsest nii riik, kohalik omavalitsus kui ka taotleja.

Setomaa valla taotlusvooru koordinaator on arendusspetsialist Ülle Herr. Info telefonil 5786 9861; ulvi.oper@setomaa.ee.

Programmi tingimustega saab tutvuda RTK kodulehel www.rtk.ee/toetused/toetus-te-rakendamine/elukeskkond/hajaasustuse-programm.

Natura metsatoetuse taotlemine

2019. aastal saab Natura metsatoetust taotleda 4.–22. aprillini.

Hüvitatakse looduskaitseliste piirangute tõttu saamata jäävat tulu Natura 2000 võrgustiku alal piiranguvõndis, sihtkaitsesvõndis ja projekteeritava alal ning sihtkaitsesvõndis väljaspool Natura 2000 ala.

Maanteeamet on väljastanud ehitusloa riigitee 18179 Värskas sanatooriumi tee km 2,15 –2,25 Väike-Rõsna bussipeatuste ehitamiseks. Väike-Rõsna olemasoleva bussiootekoja piirkonda luuakse ooteplatvormiga bussipeatuse tasku. Ehitustööd toimuvad 2019. aastal.

Setomaa Vallavolikogu istung 21.02.2019 Värskas

- Kiideti heaks Võru maakonna arengustrateegia 2035+ lisa 3 „Tegevuskavad ja seirenäitajad“.
- Kinnitati Setomaa Vallavalitsuse hallatavate koolieelsete lasteasutuste ühtseks teeninduspiirkonnaks Setomaa valla haldusterritoorium.
- Lõpetati Meremäe Vallavolikogu 26. juuni 2013 otsusega nr 25 algatatud Setomaa ettevõtluskeskkonna strateegia koostamise, Setomaa ettevõtluskeskkonna teemaplaneeringu ning keskkonnamoju strateegilise hindamise, Meremäe valla üldplaneeringu ja keskkonnamoju strateegilise hindamise koostamine; menetlus jäi seisma kooskõlastamise etapis; Setomaa vald kavatab planeeringu ja hindamise materjale kasutada sisendina Setomaa valla üldplaneeringu koostamisel.
- Lõpetati Obinita järve ja selle lähiala kinnistute detailplaneeringu ja keskkonnamoju strateegilise hindamise koostamine.

- Lõpetati Hilläkeste järve ja selle lähiala detailplaneeringu koostamine.
- Anti luba Mixtar OÜ-le Miikse külas Piiriveere, Kooseri, Mäe ja Toomõlumbi kinnistute omandamiseks.
- Otsustati lugeda tuvastatuks Setomaa vallas Määsovitsa külas asuva elamu peremehetus ja võtta ehtis arvele Setomaa valla omandina.
- Kehtestati Setomaa valla heakorraeeskiri.
- Tunnistati kehtetuks Meremäe Vallavolikogu 13.06.2014 määrus nr 10 „Õpilaste transpordi korraldamise ja sõidukulude hüvitamise kord“ ja Mikitamäe Vallavolikogu 28.04.2011 määrus nr 19 „Õpilastranspordi korraldamise ja transpordikulude hüvitamise kord“; Setomaa vald on korraldanud Setomaa valla koolides õppivate õpilaste transpordi (nii koolibussiga kui ka ühistranspordiga) kooli ja kodu vahel ning hüvitab seotud kulud Setomaa valla eelarvest; Setomaa vallas elavate, kuid väljas-

- pool Setomaa valda õppivate õpilaste transpordikulud hüvitatakse vajaduspõhiselt sotsiaalhoolekandeline abi andmise korra alusel.
- Kehtestati projekti „Puuetega inimeste eluaseme füüsilise kohandamine“ toetuse andmise tingimused ja kord; toetuse eesmärk on kohandada puudest tuleneva erivajadusega inimese eluruumid vastavalt tema puudest tulenevatele vajadustele ning tagada seeläbi puudega inimestele paremad elamis-, õppimis- ja töötamistingimused, mille tulemusel paraneb isiku iseseisev toimetulek ja väheneb hoolduskoormus.
- Otsustati anda Setomaa valla aukodaniku tiitel Anna Kuremägile. Anna Kuremägi on andnud seto keele ja käsitöömeistrina, sõnolise, Leiko ja Kuldatsäugu leelonaisena hindamatu panuse seto käsitöö säilimisele ja noorematele põlvkondadele edasiandmisele.

19. Lüübnitsa sibula- ja kalalaada üldtingimused

Laat toimub 24. ja 25. augustil 2019 Setomaa vallas Lüübnitsa külas.

- Korraldajate kontaktid kauplemisega seotud küsimustes on: e-post: raili.mottus@setomaa.ee tel 5629 3445. Laadatelefon: +372 5629 3449 (infotelefon töötab 2. aprillist kuni 17. augustini tööpäeviti kella 9–16).
- Kui kauplemistegevuseks on vajalik elektrienergia tarbimine, siis tuleb kauplejal sellest korraldajat laadale registreerimisel teavitada läbi registreerimisvormi.
- Elektrivarustuse tagab korraldaja vaid kauplejale, kellele see on vajalik põhitoodetega kauplemiseks (toidukaubad, muud riknevad kaubad, esitlusseadmed jne), ja toilitustajatele.
- Toilitustajate kohtade arv on piiratud ning pärast 18. maid teeb laada korraldusmeeskond otsuse toilitustajate valikust laadale (peakorraldaja teatab otsusest).
- Kauplejatele ei garanteerita vahendeid kaupade eksponeerimiseks (lauad, pingid jms).
- Laada territooriumil on kuivkäimlad ja kätepesujaamad tasuta kasutamiseks.
- Kauplejal on võimalik ööbida oma müügiplatsil või telkida parkimisalal või järve ääres.

Kauplemiskoha hinnad laadaalal

Müügiplatse hinnad on kehtestatud Setomaa Vallavalitsuse 7.02.2019 korraldusega nr 66 alljärgnevalt:

- 1.2.1 käsitööga kauplejatele – 8 eurot/jm
- 1.2.2 toidukaubaga kauplejatele – 10 eurot/jm
- 1.2.3 istikutega kauplejad – 8 eurot/jm
- 1.2.4 tööstuskaup – 12 eurot/jm
- 1.2.5 toilitustamine – 5 eurot/m²
- 1.2.6 toilitustamine koos alkohoolsete jookide müügiga – 6 eurot/m²

1.3 Soodustingimustel väljastatavad müügiplatse

- 1.3.1 Setomaa valla elanikele 3x3 m müügiplind 10 eurot ja iga lisanduv meeter 5 eurot/jm.
- 1.3.2 Lüübnitsa, Beresje ja Audjassaare külalainikele 3x5 m müügiplind tasuta ja iga lisanduv meeter 5 eurot/jm.

1.3.3 Setomaa õpilasfirmadele on kauplemiskoht tasuta.

1.4 24. või 25. augustil kohapeal ostetud müügiplatse kahega.

1.5 Lüübnitsa sibula- ja kalalaada peakorraldajal on õigus teha eraldi kokkuleppe hinnasoodustust.

Kauplejale

- Müügiplatse moodetakse vastavalt registreerimisvormis märgitud mõõtudele (jooksev meeter). Toilitustajate müügiplatse moodustab toidulainike müügiplatse ja klientide teenindamiseks (sh laudade, pinkide) ala (registreerimisvormil laius x sügavus).
- Korraldaja jätab endale õiguse eemaldada laadalt tasuta kohal kauplev võõras kaupleja.

Elekter

- Elektrienergia kasutamine on võimalik ainult selleks ettevalmistatud kauplemiskohades, eelneva kokkuleppe alusel ning lisatasu eest: **variant 1:** kuni 1,2 kW – 10 eurot; **variant 2:** kuni 2,2 kW – 15 eurot.
- Kauplejad, kes vajavad elektrit, peavad registreerimisel (läbi registreerimisvormi) esitama kasutatavate elektriliste seadmete nimekirja koos voolutarbimise kogusega (nt elektriline veekeedukann 1 tk võimsusega 1500 W ja elektriline külmik 1 tk võimsusega 300 W). Korraldaja annab igale elektritarbijale oma pistikupesa, millel on eraldi elektrikaits.
- Igal kauplejal peab olema kaasas vähemalt 50-meetrine niiskuskindel pikendusjuhe (vähemalt 3 x 1,5mm²). **Kõik kasutatavad elektriseadmed peavad olema terved ja töökorras ning vastama CEE normidele.**

Registreerimine laadale

- Pääs laadale kauplema toimub eelregistreerimise kaudu. Eelregistreerimine toimub ajavahemikus 2. aprillist 17. augustini, toilitustajatel 2. aprillist 18. maini.
- Korraldaja vaatab laekunud registreerimistaotlused läbi nädala jooksul pärast nende laekumist. Juhul kui ankeedis esineb puudusi ja/või ebatäpsusi, siis saadetakse sellekohane märgukiri koos

küsimuste või juhustega ankeedis esitatud e-posti aadressile.

- Pärast registreeringu kinnitamist edastatakse kaupleja e-posti aadressile arve, mis tuleb tasuda arvel toodud kuupäevaks Setomaa Vallavalitsuse arvelduskontole nr EE511010402018388001 SEB Pangas. **Tasumisel märkida selgitusse Lüübnitsa laat ja arve number.**
- Registreering jõustub pärast registreerimistasu laekumist.
- Õigeaegselt tasumata arve puhul tühistatakse registreering.**
- Kauplejal on õigus tasutud registreerimistasu saada tagasi, kui ta teavitab oma registreeringu tühistamisest hiljemalt 13. augustiks. Vastavasisuline teavitus tuleb saata e-posti aadressile raili.mottus@setomaa.ee.

Kauplemiskoha ülesseadmine ja mahavõtmine

- Müügiplatse ettevalmistamine ja kätenäitamine toimub reedel, 24. augustil kella 17–22, laupäeval, 25. augustil ja pühapäeval, 26. augustil kella 6–8. **Hiliseid laadaplatse ei lubata.**
- Iga kaupleja saab müügiplatsi kohta 2 tasuta käepaela, toilitustajad kuni 4 käepaela. Käepaela väljastatakse laadaplatse väravas, müügiplatse müügiplatse kättenäitamisel. Lisakäepaela eest tuleb tasuda 4 eurot.
- Kui soovid osaleda õhtusel simmanil, tuleb täita registreerimisvormil vastav lahter.
- Korraldaja jätab endale õiguse paigutada kauplejad vastavalt kaubagrupidale.**
- Korraldaja ei vastuta kaupleja vigastuste ega isiklike asjade kadumise või kahjustumise eest laada toimumiskohas või parkimisaladel.
- Korraldaja ei vastuta kaupleja laada toimumiskohta jõudmise eest ning palub järgida liikluskorraldajate poolt kehtestatud liiklemis- ja parkimiskorda.
- Korraldaja ei võta vastutust kahjude või mis tahes muude nõuetes osas, mis on tekkinud kauplejapoolse kokkuleppe rikkumise tõttu.
- Iga kaupleja on kohustatud oma müügiplatsi korras hoidma kogu müügi-tegevuse vältel, laada lõppedes selle koristama ning viima prügi ja jäätmed selleks ettenähtud kohta.

Maapiirkonna eelis on personaalne lähenemine

Kohtusin kolme tubli noore inimese – Triinu, Veiko ja Sergeiga Värskas Gümnaasiumis, huvijuhi Triinu kabinetis, et rääkida noorte inimeste elust Setomaal. Mis neid siin hoiab ja millisena nad oma kodukanti näevad?

KELLY KITTUS

Triinu töötab Värskas Avatud Noortekeskuses ja Värskas Gümnaasiumis huvijuhina, tal on väike tütar ning nad elavad Värskas külje all. Veiko ja Sergei on Vabadusspordi eestvedajad, kes veedavad Setomaal umbes poole nädalast, ülejäänud poole toimetavad mujal.

Kui nende käest küsida, miks nad pole oma koduks valinud pealinna või mõnda välisriiki, vastavad nad, et on käinud ja näinud ning ikka koju ihanud. Triinu: „Üks põhjus, miks me oleme siin, on see, et me leidsume siin oma asja, mida me päriselt tahtsime teha ja see tegevus oli ikkagi pigem toetatud.“

Ka Vabadusspordil on siin kiiged, varustus ja ruum olemas. Veiko ütleb, et kiiged saab kasvõi koduaeda püsti panna ning looduses rattaga sõita. Veiko on siia oma firma Puhas Jänes loonud ning tänu sellele saab Setomaal Värskas sanatooriumi juures igäiks oma auto looduslikul moel puhtaks.

Oma kodus kõige parem

Küsimuse peale, mis on nende lemmikkoht siin, jäävad nad esmalt mõttesse. Veiko hindab väga vaikust, Triinule meeldib olla nii kodus kui tööl ja Sergei toob välja, et nad on palju

Jaan Roose, Veiko Jänes, Triinu Kotov ja Sergei Vertepov.

Foto: Värskas ANK kogu

suvised Piusal veetnud ning tahtsid seda traditsiooniks teha, et ööbivad ja teevad seal saltosid.

MTÜ Vabadussport edulugu on ehtsaks näiteks, et täiskasvanute toetus ja nõustamine aitab noortel ennast leida. Sõprade tiimina juba 12 aastat tagasi alguse saanud Vabadussport registreerus MTÜ-na seitse aastat tagasi. Poisid räägivad, et tollane huvijuht pani neile selle mõtte pähe, et nad oma asja suuremalt ajama hakkaksid. Huvijuht pakus, et MTÜ kaudu saaksid nad parema varustuse ja paremad tingimused. Mõeldud-tehtud, pärast MTÜ registreerimist esitati juba järgmisel päeval

oma projekt ning juba varsti saidki nad võimlasse pea 5000 euro eest varustust soetada.

Triinu kinnitab, et noortekeskus on tõesti lahe koht, mis noortele väga meeldib. Sergei jällegi kiidab Värskas Gümnaasiumi, kuna neile on võimalik kasutamiseks suhteliselt vabad käed antud, neil on lubatud oma varustust sisse tuua ja nad kasutavad oma õpilastega seda ka kasutusvälisel ajal. Veiko tõdeb, et Värskas on väga palju võimalusi, mida teistes kohtades ei ole. „Noored sellest ise väga aru ei saa. Meie ajal polnud nii palju võimalusi. Eks nii ongi, et noorena ei saa aru ja hiljem kahetsed, et sellest varem aru

ei saanud,“ sõnab ta.

Kõik kolm on ka ühisel arvamusel, et väikeses kohas toetatakse noori rohkem, pakutakse enam isiklikku tuge ja suunamist. Kui keegi ka jääb kõrvale, siis uuritakse, miks see nii on, ja ikkagi kaasatakse ka neid, sest noori üldiselt on vähe. Linnas, kus noori on rohkem, ei jõua keegi kõigile sellist isiklikku tähelepanu pakkuda, mistõttu saavad tegevustest osa vaid need, kes nagunii on aktiivsed. Personaalne lähenemine siin on ka kindlasti põhjuseks, miks enamasti noori spordiga tegelevad. Intervjuueeritavad leiavad, et Värskas on puudu vaid üks ohtuse ajaveetmise koht noortele. Praegu käiakse Rāpina söömas ning üksteisel külas.

Oma kooliajal veetsid Sergei ja Veiko aega kooli katusel, sest alguses neid võimlasse harjutama ei lastud, kardeti, et poisid murravad oma kaela. Triinu see-eest meenutab, et enne noortekeskuse avamist veedeti aega sõbrannade pool ja mõeldi ise *playback* ja teisi selliseid tegevusi välja. Noorte sõnul on Triinu Arund olnud neile tugevaks talaks, kes neid alati toetab. Huvijuht Triinu usub, et noorte südamega setomaalasteks kasvamise aluseks ongi varajane kaasamine, et nad juba lasteaiaaegast saaksid proovida erinevaid asju.

Noortele eeskujuks

Noortekeskuse juhataja Triinu Arund on Vabadusspordi poiste kohta öelnud, et nad olid omal ajal huligaanid, kes nüüd on tunnustatud ja õpetavad noortele sama asja, mida omal ajal tegid. Triinu Kotov tunnistab, et praegu on Vabadusspordi noormehed kohalikud iidolid ning saltode tegemine on

laste seas väga populaarne.

Mida öelda lapsevanemale, kes pole julgenud oma last parkuuritrenni panna?

„Kui laps soovib, on kõige ohtum seda praktiseerida saalis pehmete mattide peal. Palju ohtlikum on see, kui vanemad ei luba ja laps läheb seda omapäi kuhugi mujale tegema,“ ütleb Sergei.

„Me räägime ära, kuidas neid asju ohutult teha, ja see läbi saame õnnetuste riski vähendada,“ jätkab Veiko. „Trennis nad saavad aru, et kõrgelt on isegi mattide peale valus hüpata ja katsetavad siis õues vähem. Mattide peal hüppad käe natuke valusaks, väljas hüppad luu puru,“ lisab ta.

Parkuuritreeningute suureka plussiks on korralik üldfüüsiline treening, mis koos soojendusega on iga trenni lahutamatuks osaks. Vabadussportlased kinnitavad, et ka täiskasvanuna võib treeningutega alustada. „Kui trenni ei tee, jääb keha kinni ja pole enam nii liikuv ning siis teki- vadki vigastused. Iga päev liigutamine ja venitamine annab väga palju,“ ütleb Veiko.

Õigupoolest nad ootavad väga vanemaid koolinoori ja täiskasvanuid oma trennidesse, sest praegu on huvi põhiliselt nooremal kooliastmel. Liikumine ja oma keharaskusega treeningud annavad täiskasvanuile väga palju energiat juurde, seevastu oskamatult treening jõusaalis võib viia rebestusteni.

Tulevikule mõeldes loodavad intervjuueeritavad, et kümne aasta pärast on koolimaja ja võimla korda tehtud. Noortel on ka oma unistus: nad soovivad rajada noortelaagribaasi, kus oleks kõik nõudmistele vastav olemas, et Setomaal suviseid laagreid korraldada.

Traktorite, liikurmasinate ja nende haagiste tehnoülevaatus graafik

8. aprill

09.00 Sän & Män
10.00 Antsla töökoda + Kollino
11.30 Kraavi töökoda
12.00 Vaabina töökoda

9. aprill

09.00 Osula Oss töökoda
10.00 Sulbi töökoda
11.30 Linnamäe

11. aprill

09.00 Kurenurme
11.00 Kuldre Vallavalitsuse parkla

12. aprill

09.00 Otsa töökoda
10.30 Lasva töökoda
11.30 Kääpa töökoda

15. aprill

09.00 Mõniste töökoda
10.00 Saru ait-kuivati
12.00 Tursa+Karisöödi

16. aprill

09.00 Haabsaare töökoda
11.00 Tsooru töökoda
12.30 Sänna keskus + Hurda küla

18. aprill

09.00 Uusvada
10.00 Meremäe töökoda
11.30 Kapera

22. aprill

09.00 Härma + Hilana küla
10.20 Obinita töökoda + Lepä
11.20 Vana-Vahtseliina töökoda

23. aprill

09.00 Vastseliina teejaoskond
09.40 Nopri farm
11.20 Misso töökoda + Kitse farm
12.30 Ruusmäe töökoda

25. aprill

09.00 Vastseliina töökoda
11.00 Luhamaa kaupluse parkla
12.00 Illi talufarm

26. aprill

09.00 Tsooru töökoda
10.30 Kõrgepalu töökoda
12.30 Varstu töökoda

29. aprill

09.00 Järvere bussipeatus
10.00 Nursi masinaühistu
12.00 Päriljõe kauplus

30. aprill

09.00 Antsla teejaoskond
09.30 Kagumerk
10.00 Antsla töökoda
11.30 Uue-Antsla töökoda
12.30 Urvaste kooli parkla

3. mai

09.00 Navi töökoda
09.30 Raiste töökoda
10.00 Parksepa + Võru Betoon
10.30 Väimela töökoda
11.30 Tsoolgo töökoda

6. mai

09.00 Haanja töökoda
10.30 Ruusmäe töökoda
11.00 Palli küla
12.00 Viitina töökoda

7. mai

09.00 Krabi töökoda
09.30 Pähni RMK
10.00 Vana-Roosa
11.30 Rimmil

9. mai

09.00 Puiga töökoda
09.40 Haanja töökoda
10.30 Rõuge töökoda

Tehnoülevaatus hinnakiri:

1. Traktori haagis (1-teljeline) 10 €
  2. Traktori haagis (2- ja enamateljeline) 15 €
  3. Ratastraktor (kuni 75kw) 20 €
  4. Ratastraktor (alates 75kW) ja liikurmasinad 25 €
  5. Määratud ülevaatuskohast kojukutse 5 €
  6. Eriväljakutse 20 €
- Hinnad sisaldavad käibemaksu 20%.

Graafik saadaval ka internetis aadressil <http://www.kagusell.ee/> traktorite-ulevaatus/ Info tel 782 0520 Reino Mokrik, tel 506 5113 E-mail : ylevaatus@kagusell.ee

Ohvriabitöötaja juurest ei saadeta kedagi minema

MARI TIKERPUU

Sotsiaalkindlustusameti kriisiabiteenuse juht

Sellest aastast alustas tööd üleriigiline ja tasuta ohvriabi kriisitelefoni 116 006 ja nõustamisteenuse veebilehel www.palunabi.ee, kust saab ööpäevaringselt nõu ja abi eesti, vene ja inglise keeles. Lisaks on aga igas maakonnas tööl ohvriabitöötaja, kes saab pakkuda põhjalikumalt ja personaalsemat nõustamist.

Tihti ei pöördu inimesed pärast vägivalda või muud halba kohtlemist abi saamiseks politsei poole või ei mõista, et see, kuidas nendega käitatakse, on tegelikkuses vale või keelatud. Lisaks võib abi küsimiseni jõudmine võtta aastaid, sest ohvri abi käivad kaasas häbi, süütunne või hirm. Selleks, et ükski inimene ei peaks enda murega üksi jääma, on abiks meie nõustajad. Ohvriabi kriisitelefoni on mõeldud kõigile, kes tunnevad, et on sattunud olukorda, kus nad on

kannatajad – on siis tegemist füüsilise, majandusliku, vaimse või seksuaalse vägivallaga või hoopis hooletuse või halva kohtlemise ohvriks lange misega. Samuti saavad abi inimesed, kes on kuritegevuse või õnnetusjuhtumi tõttu lähedase kaotanud.

Ohvriabi kriisitelefoniile vastavad vastava hariduse ja ettevalmistusega inimesed. Et sellist teenust on väga vaja, näitab juba statistika – telefonile on kahe kuuga helistatud 741 korda ja veebivestluse teel on võetud ühendust 330 korda. Esimestel kuudel on enamasti helistanud perevägivalda ohvrid. Samuti on helistajate seas neid, kes soovivad teada anda, et keegi nende lähedane või ka naaber on ohvriks langenud. Lisaks on küsitud hooldusõiguse teemal või soovitud saada abi tööküsimise teemal. Palju on pöördunud üksikud, peamiselt eakad inimesed, kellel ei ole mitte kellegi teisega rääkida, kuid ometi on mitmel juhul selgunud, et niisama vestlemise soovi taga peitub helista-

ja varasem ohvriks langemise lugu.

Kuidas saab üks telefonikõne inimest aidata? Ohvriabi kriisitelefoni eesmärk on pakuda ohvrile kiiret võimalust oma mure ära rääkida. Kõne vastu võtnud töötaja kuulab helistaja ära, pakub talle tuge ja ühiselt arutatakse läbi kõik olukorra lahendamise võimalused. Olenevalt juhtumist võivad pöördujad vajada infot politseisse avalduse tegemise kohta, naiste tugikeskuste või seksuaalvägivalda kriisiabikeskuste kontakte või selgitust omavalitsuste teenuste ja toetuste kohta. Kui on vaja, saab leppida kokku kohtumise juba ohvriabitöötaja juures.

Ohvriabi kriisitelefoni eesmärgiks ei ole hakata asendama politseid. Olukordades, kus inimese elu on ohus ja on vaja kiiret abi politseilt, kiirabilt või päästeametilt, tuleb kindlasti esmalt valida 112. Küll aga saab ohvriabi kriisitelefoni 116 006 olla ohvrile abiks järgmise sammuna, kui politsei on sündmuskohal käinud ja on

Lõuna-Eesti ohvriabitöötajad

- Katti Kask, 5307 4196 (Riia 132, Tartu)
- Riina Laane, 526 1171 (Riia 179a, Tartu)
e-post: tartu.aa@sotsiaalkindlustusamet.ee
- Rita Kaasik, 5866 9581 (Suur 1, Jõgeva)
e-post: jogeva.aa@sotsiaalkindlustusamet.ee
- Maiju Mumm (piirkonna juht), 5399 1365 (Pargi 1, Viljandi)
e-post: viljandi.aa@sotsiaalkindlustusamet.ee
- Sirje Sillamägi-Tamm, 5218 088 (Puiestee 4, Valga)
e-post: valga.aa@sotsiaalkindlustusamet.ee
- Ülle Jaason, 5306 6133 (Räpina mnt 20a, Võru)
e-post: voru.aa@sotsiaalkindlustusamet.ee
- Anne Klaar, 5866 9873 (Võru 12, Põlva)
e-post: polva.aa@sotsiaalkindlustusamet.ee

vaja mõelda, mida edasi teha ja kuhu pöörduda.

116 006 numbrilt saab ohver abi ka hirmude maandamiseks, kuna alati ei pruugi ohver teada, mis saab temast või vägivallatsejast edasi. Näiteks on perevägivaldohvrite seas levinud valearusaam, et politseisse saab pöörduda alles siis, kui vägivald on pikaajaliselt kestnud, mitte pärast ühekordset ohvriks langemist. Sellistes olukordades aitabki ohvriabi kriisitelefoni vastata helistajate küsimustele ja tõsta abivajajate teadlikkust nende õigustest ning pakkuda sealjuures vajalikku nõustamist, kes ja kus teda tema olukorra lahendamiseks aidata saab.

Ehkki ohvriabi kriisitelefoni 116 006 saab helistaja esmase toe ja nõu, on edasiste ohvriabiteenuste saamiseks vajalik ohvril pöörduda ohvriabitöötaja vastuvõtule. Igas Eesti maakonnas on tööl vähemalt üks ohvriabitöötaja, kes vajadusel saab inimese ja tema murega juba edasi tegeleda.

SPORT

Tekst: REIN ZAITSEV

Peipsi talimängudel esikolmikusse jõudnud võistkondade esindajad autasustamisel. Foto: Röpina vallavalitsus

Peipsi mängude võidust lahutas vaid üks punkt

Peipsi talimängud toimusid juba 41. korda. Seekordseks võõrustajaks oli 9. märtsil Röpina ning märtsikuuks sulanud lume tõttu võisteldi suusatamises Värskas terviserajal.

Kavas olnud kümnest alast võitis Setomaa valla võistkond neli: suusatamise, teatesuusatamise, noorte segavõrkpalli. Teine koht saavutati males, auto lumerajasõidus ja naiste rahvastepallis. Kolmas koht meeste 3x3 korvpallis.

Kokkuvõttes võitis Röpina vald 176 punktiga, edestades Setomaa valda ühe punktiga, ning kolmanda koha teenis Peipsiääre vald 167 punktiga.

Setomaa valda esindas 52 sportlast, aitäh neile kõigile!

Sander Linnus on Eesti parim pikamaasuusataja

Sander Linnus võitis Eesti pikamaasuusatamissarja Estoloppet. Sari koosnes kuuest etapist: Viru maraton, Tamsalu-Neeruti maraton, Tallinna maraton, Tartu maraton, Alutaguse maraton ja Haanja maraton. Sarja etappidest triumfeeris Sander võitjana viimasel Haanja maratoni, millega kindlustas ka sarja üldvõidu. Önnitleme Sanderit!

Sander Linnus (keskel)
Haanja maratoni võitjana
autasustamisel.

Setomaa suusasarja 2019

Setomaa suusasarjas võisteldi kolmes erinevas kohas Värskas, Meremäel ja Mikitamäel. Viiel etapil startis 117 inimest, kes tegid kokku 208 starti. Koondarvestuses läks arvesse nelja parema etapi tulemus ning osaleda oli tarvis neljal etapil. Võitjad: Kaarel Järveveer (M8, Värskas G), Rasmus Uibo (M10, OK Peko / Värskas G), Kusti Järg (M12, Haanja), Timo Kudre (M14, OK Peko / Värskas G), Reigo Teervalt (M, OK Peko), Rainer Pungar (MV I, Mehikoorma), Aigar Saarnits (MV II, SK Serviti), Kaidi Järveveer (N8, Värskas G), Käti Kudre (N10, OK Peko / Värskas G), Birgit Truus (N, Leevi), Janika Teervalt (NV I, OK Peko).

Setomaa valla male- ja kabeturniir

Detsembrist kuni veebruarini toimus nelja etapiga male- ja kabeturniir Värskas, Meremäel ja Mikitamäel.

Osalejaid oli males kokku 13 ja kabes 5, igast valla nurgast ja väljastpoolt valdagi. Näiteks kabeturniiril osales kirikabe viimane (rohkem sellist tiitlit välja ei jagata) 2012. aasta maailmameister. Maleturniiril oli igal etapil erinev võitja ning ühel etapil võit läks võit kahe maletaja vahel jagamisele. Kokkuvõtte arvestusse läks kolme parema etapi tulemus ning üldarvestuses koha saamiseks oli vaja samuti osaleda vähemalt kolmel korral.

Maleturniiri võitis veenva punktide ülekaaluga Harri Vesi, talle järgnesid usinalt osalenud Rein Zaitsev ja Rein Järvelill.

Kabeturniiri võitis veelgi veenvamalt Heldur Kotov Arvi Keerpalu ees. Üldkokkuvõtte kolmas koht jäi välja andmata.

Harri Vesi. Foto: Raul Kudre

Heldur Kotov. Foto: Raul Kudre

Meremäe noored käisid külas oma partneritel Narvas. Foto: Fee Tamm

„Noortekohtumised“ Meremäe koolis

FEE TAMM

Meremäe kooli inglise keele õpetaja

Meie „Noortekohtumiste“ kogemus on nüüdseks üsna suur, oleme neist osa võtnud juba kaks aastat ning kirjutameme nüüd juba uut projekti järgmiseks aastaks.

„Noortekohtumistest“ saime teada tänu tuttavale õpetajale programmist „Noored Kooli“. Meid kutsuti partneriteks Kiviõli noortele ning esimeste kohtumiste teema oli teater ja filmitegemine. Käisime Kiviõlis tegemas teatrit ning Kiviõli noored olid viis päeva meie juures, tegime ise minifilme, trükkisime pakutehnikas oma kohtumiste särgeid, esinesime sõpradele ja perekondadele kontserdiga.

Järgmise kohtumise projekt oli koostatud samuti Idee45 laagris eelmisel aastal, kus tulime mõttele teha korda meie kooliaed ning teha seda nii, et see oleks samaaegselt lõbus ja kasulik ka, lisaks meisterdasime kooli väliklassile uue katuse, mängisime jalgpalli, käisime ratsutamas ning suhtlesime, suhtlesime, suhtlesime. Meid külastanud „Noortekohtumiste“ korraldaja oli hämmastunud, kuid võrd palju rõõmu võivad noortele pakkuda aiatööd ning ehitus!

Kuu aja pärast läksime oma partneritele külla Narva, kus korraldasime kohaliku noorteklubi VitaTiim ümbrust, käisime ringi Narva linnuses, orienteerusime linnas ning, nagu ikka, saime palju uusi

„Noortekohtumine“ Meremäe koolis. Foto: Fee Tamm

sõpru ja tuttavaid, kelle emakeel ei ole eesti keel.

Selle Narva grupiga käisime märtsi alguses koos ka veel Tartus, kus külastasime ERMi töötuba rahvuslikest sümbolitest, käisime kinos, Tagurpidi Majas ning korraldasime muuseumi ees eksrompt uisuralli. Vanu sõpru oli äärmiselt tore kohata ning nendega teeme kindlasti midagi ka väljaspool „Noortekohtumiste“ raamistikku.

„Noortekohtumiste“ juures on kõige tähtsam, et noored saaksid ise vastutada, analüüsida ja organiseerida, ning see faktor on olnud väga põnev. Oleme saanud haarata initsiatiivi, teha vigu, proovida oma mõtteid teistele selgeks teha ning näha oma tegevuse tule-

must reaalselt valmimas paari päevaga.

Samuti on väga huvitav suhelda vene noortega, sest algul tundub keelebarjäär alati väga suur, kuid kohtumiste lõpuks on see meelest läinud ning kõik, kes tahavad, on leidnud viisi, kuidas üksteisele ennast arusaadavaks teha. See on väga vajalik oskus edaspidiseks eluks ning „Noortekohtumised“ on toonud meile sõpru, kellega meil muidu oleks vähe tõenäoline olnud kokku saada.

Lisaks oleme me saanud tutvustada vene noortele seto kultuuri läbi keeletundide, laulude ja tantsude ning neil on selle üle olnud väga hea meel, sest nad ei olnud enne sellest eriti teadlikud.

Oma uut projekti käisime

ette valmistamas märtsi esimesel nädalavahetusel Peetri koolis Idee45 raames. Leidisime endale partnerid jällegi Narvast ning hakkame koos nendega kirjutama projekti „Mets on meie sõber“, et saada praktilisi kogemusi metsas matkamisest, ohutusest, aida meie piirkonnas korraldada mõnd metsatukka ning minna loodusesse koos vene partneritega ka Ida-Virumaal, et näha, mis on seal teisiti ja mis sarnane.

Ning kindlasti loodame saada uusi sõpru, õppida vene keelt ning õpetada seto ja eesti keelt. Ja võib kindel olla, et projekte tuleb meie grupi poolt ka tulevikus, sest niimoodi õppimine on praktiline, elulähedane ning huvitav.

Infokillud Värskas Avatud Noortekeskusest

TRIINU ARUND,
Värskas ANK juhataja

Pärast koolivaheaega on Värskas noored osalenud mitmel spordivõistlustel, tantsufestivalidel ning väljasõitudel. Aeg on olnud kirev ja ajakava tihe.

Lisaks said noored endale veel ühe huviringi. Igal teisipäeval alates 12. märtsist ootavad treenerid Robert Lau-

lik ja Helen Ehandi noori Värskas gümnaasiumi võimlase poksima. Poksitreening arendab eluks vajalikke omadusi ja kehalist võimekust. Treeningutund õpetab pingutama, eesmärke seadma ning mitte alla andma.

Alates 20. märtsist igal kolmapäeval toimuvad Värskas veekeskuses ujumistreeningud, I grupp kell 17 ja II grupp kell 17.45.

UUS AEG!
TEISIPÄEVAL
KELL 17.30
TANTSULINE AEROOBIKA
VÄRSKA KOOLI VÄIKESES
SÄÄLIS
OSAVÕTLITAGU 2.-
JUULI TRIINU ARUND

NELJAPÄEVAL
KELL 18.00
LIHASTREENING
VÄRSKA KOOLI VÄIKESES
SÄÄLIS
TASULI!
JUULI TRIINU ARUND

NÜÜD KA VÄRSKAS!
TEISIPÄEVI

POKSITRENN

kell 18.30

Värskas kooli
võimlas

Juh. Helen Ehandi
Robert Lauik

Alustame 12.märts

Isainfo tel. 517196 Triinu Arund

Seto Köögi kol' naist Novgoroodih

SARVÕ OIÕ

Väläh oll jo keväjane nägo, ku Setomaalt naksi' Novgoroodi poolõ söitma kats udmurdi ja kats seto naist: Irina ja Maša, Rieka ja Oiõ. Irinal edimäne söitminõ massinaga' läbi kontroltava joonõ, koh tohi-essüdä, võit pahanda' saia'. Piat tiidmä, ot juun om tuu jaost, ot tuu takah saista', üle joonõ tohi-astu' õga sõita', tulõ olla' hillä ja ku küüstäs, sis vastada', säääl olõ-õi nalategemisõ kotus. Tark Rieka õnnõst tiidse täpselt, ot koh piat massinast vällä tulõma, koh massinast jäämä, mäane juun om tähtsõp ku töönõ, mäntsit tulli tulõ tähele panda', a koh tulõ uuta' kutsmist. Irinakõsõl oll vaia viil massina jaost ka' mõnõ suurõ paprolehe' täütä', koh tä õks essü ja sis peräst praavit. Hüä, ot tä pahanda' saa-as tuu pääle, ot mõtõl tõi-sildõ, kui paprõ küüsümüisi tegijä oll mõtõlnu'. Ja ku tiimass sai ka' ar' massõ, mia om paar eurot, sis mi olli vaba' edesi söitma, söitma Novgoroodi poolõ.

Ütskõik ku sagõhõhe sõidat Irboska tiid, õga kõrd lätt miil hallõst, ku näet kodotsit ja kallit kotussit. Kõrrast om tunnõh, ot kõik innidse' umadsõ' tulõva' teretämmä ja mõtõ' juuskva' välgina' pääst läbi. Magusalt hüvvä kipõ tunnõht om kohki' kümme kilomeetrit.

Edimäne piatus ja tüü oll Irboska lättidõ kõrval üüma-jah. Väläh oll tävveste pümme, tii sinnä' oll tsiira-viiralinõ ja väiga' nilbõ, a Irina ja Rieka katõpääle meid kohalõ ar' vei'. Hummogu valgõh sai mi nätä', kiä' olõ-õs säääl inne tüüdõlnu', mäntseh kotusõh mi olli olnu'. Aifumma kõigilõ, kiä' meid üüse sõidu aigu hoijit!

Novgoroodih

Liin ku liin – korgõ' maja', hulga kerkit, väiko' vana' majakõsõ', pallõ massinit. Vahtsõl

aol omma' kõigil üteh kõnõlõva' robottijuhil', teno nuilõ mi jovva õkva vai essüh kohalõ. Ülikooli ütiselämisõ manõ tii oll kõgõ hullup, hüä ot tark massinajuhit ja kõva massin vei' meid maja ussõ ette.

Huvi nii kavvõ sõita' oll süük ja küük. Tutva miis Daniil Krapchunov kõrrald ülikoolih kolmõpäävõtse söögiteemalitsõ konverentsi, koh kõnõli' Moskva, Peterburi, Novgoroodi tiidläse' söögist ja meilt sis Hörna Rieka ja Orekhova Irina. Olli' mitmõ' meistriklassi', koh restoranõ pääkokk Maksim Sõrnikov näüdäs, opas katõl kõrral ja hõste pallõ selet mano vana vinne söögist. Tä om uurnu', kaunu' müüdä külli ja opnu' uma vanaimä kõrvalt söögitegemist ja pruum vannamuudu süüke tetä' ka' restoranõh.

Maksim kõnõl hulga tarkuisi, a siih õnnõ paar asja – kõgõ parep süük tulõ suurõh ahoh, ku kuum lätt läbi söögi kõigildõ, ja nisu om vahtsõnõ vili, pliini' olõ-õi vana vinne süük. Üllätäv oll tiidasaaminõ, ot innidse' talosõogi' vai vinne küük om ku vaenõlats, tuust kõgõst väiga' inäp tiidäki-i midägi', arvatas, ot tuu, midä parhilla' restoranõh paktas, ot tuu ommõgi' vinne küük ja süük. Siih om ka' meeletõlmõmisõ kotus, ot midä mi eis' süü ja midä külälisilõ paku, ot kas Setomaal om alalõ uma küük ja süük!

Meid kõiki viidi Novgoroodi Vabaõhumuusiumi, koh parhilla' käävä' suurõ kõrdategemistüü'. Õgal puul oll nätä', ot maiu ja kerikidõ ümbre omma' puidsõ' tellingu'. Miika' käve müüdä muusiumihuunit direktor eis, Olesja Gavrilova. Õga talo pernaane oll rahvarõivih. Mullõ miildü nuid vanu elämisi kaia' ja kõkkõ kraami, midä nä olli' vällä pandnu'. Direktor kõnõl, ot näil om plaanid vällä moro pääle ehtä' üts vinne ahi, koh naatas pliine küdsämä. Muusiumitarõh tohi-i ahju tuld tetä', sis tege-

Kiisla Novgoroodih.

Orekhova Irina pilt

vä' väläaho, ot külälisõ' saasi' nätä', kuvvamuudu vanah ahoh küdsätä, midä saat kütsä'.

Muusium uut setokõisi ka' sinnä', mi kõik olõ oodõt näide praasnikolõ küllä, näidega' kuuh ummi praasnikka pidä-

Novgoroodih.

Orekhova Irina pilt

mä. Mi umalt puult kutsi ka' Olesja Gavrilovat Setomaalõ. Tä om kõrra Obinitsah kaunu', nii ot tii olõ-õi tälle tundmalda' ja inõmisõ' tiidmäldä', a lubasi plaani pitä' ja suvõpääle kunagi' tulla'.

Rieka tekk ka' üte opitarõ, koh mi Irinaga' tšuuat avidi vai toedi. Sinnä' oll hulga huvilisi tulnu' ja paistu, ot näile söögi' miildü'.

Riekagi' selet, ot mille ja kuis midägi' tetäs, kost tä mäntsegi' tarkusõ om saanu'. Ku Maksim tekk eis' kõik söögi', sis Rieka lask tõisil tetä' ja eis' opas, ot nä saasi' uma käe-

ga' ja meelega' arvu, ot kuis mäanestki' süüki tulõ tetä'.

Ma arva, ot tuust, midä kõnõldi, võisi' söögihuvilisiõ siih Setomaal ka' kõnõlda', ja ma looda, ot kunagi' tulõ Maksim Sõrnikov üteh uma abilisi Svetlana Elisejeviga' näütämä ja kõnõlõmma, ot kuvvamuudu näide puul om süvvä' tetta ja kuis näil no' vahtsõao restoranõh lätt. Meil oll huvitav, mi sai maitsa' näütuses kiislat, mia olõ-õs hapatõ, mia om maulõ makus ja kihälõ kimmäs. Vaest läbi näide mi saa miilde tulõta' ka' ummi innitsit süüke ja siih tetäs mõnigi' vannamuudu ahi vahtsõhe tallo.

Kodotii

Kol' päivä müüdä ja tagasi söitõh kol' naist massinah. Peräots tiist tull pümme sõita'. Vahtõpääle oll tii õks väiga' tsiira-viira, nii ot kiirus oll meil tšuuat suurõp ku jalgrattaga' söitõh ja pääle Pihkvat nakas lummõ sadama. Lumõsadamisõ om sääneh muud, ot tä piat sullõ vasta silmnäko tulõma, ütškõik kuvvildõ tii hinnäst ka' käänd. Nuu' viimäde' 40 kilomeetrit mi sõidi katõ juhiga' – Irina käänd ruuli ja Rieka kõrvalt opas, ot kunas hoita' massinat hüäle poolõ, kunas jal' kääntä' tšuuat kuralõ poolõ. Pääjuht läts jo pääst segi, ku olõt mitu tunni nii ku diskosaalih, sis om õks vaia jo kõrvalist api.

Hilläkeiste sõidi ja Koidulahe mi joudsõ, takistusraa mi üledi, a tuuga' viil asi lõpõ-õs. Võmmorski mäe pääl oll kats suurõ ja pikkä massinat hättä jäänü' ja meil tull tagasi kääntä' ja üle Piusa Obinitsa poolõ sõita'.

A nii kuis üldäs: teno jumalalõ ja kõigilõ hoitjilõ, mi sai ilostõ kodo!

No' nakami külälisi kutsma ja näid vasta võtma. Seto süük ja küük meelepääl ja süäme, vana' tarkusõ' karmaniga' ja vahtsõ' tegijä' pliideveereh.

Pikä' paastu' meeletõ pandanõssõ

OREKHOVA IRINA

Seto Küük tegevjuht

Keväjane aig om kätte joudnu', märts om üts vihanõ võitlus keväjä ja talvõ vaihõl. Talvõ jaost kogot ahopuu' nii ku sulasõ' keväjäs ar'. Udmurdi keeleh om märts lumõkõorigu kuu. Lumõkõorig om ohkõkõnõ piir keväjä ja talvõ vaihõl, peräkõrra saa päiv õks lumõst jako.

Riigipiiri üledi' kol' naist, ot saia' targas ja löüdä' vahtsõ mõttit, mia kotõh tulõ-õi õgapääväelo kõorigu alt vällä ja tuuperäst om vaia tšuuat kavvõbahe minnä' – Hörna Rieka, Sarvõ Oiõ ja Orekhova Irina lätsi' reismä Vinne riigi hällõpaika – Novgoroodi liina, ot uuri', kuvvamuudu suurõl vinne kõigil lätt.

Kuusa vinne kokk Maksim Sõrnikov opas, kuvvamuudu vannu vinne süüke tetä', ja kaibas, ot suurõl Vinnemaal om

Paasturua'. Eräkogo pilt

vinne küük vaesõlatsõ osah, kõik tuu, midä suurõlt põlitsõs vinne söögis nimetedäs, tuu olõ-õi vanõp ku nõukogodõaignõ restoranisüük. Ja opas meeletõ, ot kuis kiitõ' põlist vinne süüki – kiislat! Kaarakiselät ja hernejauhast kisselät.

Viil tä kõnõl, ot om vaia tagasi tuvva' vinne ahoh tetta söögi', selle ot Vinnemaal om tuu söögikultuur tävveste kaonu' (kaonu' tehnoloogia', maigu', retsepti').

retsepti' kõnõl, ot kuvvamuudu Vinnemaal om ilmavõimalda' ütte ja sanna vinne süüki üteh restoraniketih pakku' – sööd kalaruuga „uhhaad“, midä om avvulitsõlt sõõnu' ka' tsaaripereh ja midä näütises Siberäh hüä meelega' restoranih tellitäs, Vladivos-toki kandih elävä' vindläise' võta-ai nalält suu sissegi', selle ot näide arvusaamisi pererä õigõ uhhaa seeh piat olõma vetiga', beebikatõsajala' ja naatriumglutamaat.

Hapnõkapsas ja hapnõkurk olõ-õi inäp näide vindläisi söögilavva pääl tuul lihtsal põhjusõl, ot ümbretsõõri maad tegevä' õnnõ hiina talonigu', nimä' kasvatasõ' hindä kõögijast vaia minevät kraami.

Õigõ hapnõkapsta perrä tulõ sõita' 200 kilomeetri taadõ, selle ot hiinlanõ kasvatas õks hiina kapsast. Gastronomilinnõ Hiina-Vinne piir liigus hilläkeiste lääne poolõ, ilma ot riiki olõs vallutõt!

Perüs pallõ om tä umal aol müüdä Loode-Vinnemaa külli kaunu', koh vana' naase' opsi', ot kuis õigõhe aiavilju sisse tetä' – säääl gastronomilinnõ piiris oll 100 m laitunõ jõgi, minkõst inemisõl oll paadiga' lihtsa üle sõita', a toidutehnoloogial olõ-õs – õga järveviir hapat kapstõt ummamuudu – ütõl puul keedet viiga', töösõl puul rüäjauhaga'. Muidogi' pei' töösõ järveveere uma' soo ummi ullõt!

No' saisi meil iih viil tõisitõp piir – seto rahvakalendrih, seto kõögih ja õigõusu ilma aastagatsõõrih. Aastaga kõgõ suurõp pühä – lihavõõdõh – om üte aastaga ots ja töösõ alostus. A inne tuud tulõ soo

aolinõ ja gastronomilinnõ piir ületä', selle ot nakas suur paast. Mi laituskraatõ söögivaru' omma' tuust aast paaigu läbi, viimäne liha piat jäämä lihavõõdõlavva pääle pandmisõs, lehm om „latsõpukhusõl“, selle ot pia om vaskat uuta' – piimäsõögist tulõ no' suu puhkast pühki'. Säitsmes nädälis tulõ minnä' säästuresiimile ja ummist söögist tulõ vällä jätä' liha, piim, kohopiim, või ja muna'. Kalla võit süvvä' õnnõ mõnõl kõrral, ku kalendri tuu jaost lupa and.

Midä sis lavva pääle panda'? Aiavilä', puuvilä', sisse tetta seene', sahvti', kapsta' ja konservi', herne', ua', läätse', maigu- ja tsäihaina', külmät ma' ja ma'famahla'. Krubi' ja jahu'. Oli' ja kuivatõt söögikraam. Ja ku olõki-i plaanid terveht suurõ paastu ar' paasta' (tuu om õks töömõli asi), sis mõnõ huvtavaba retseptiga' võit mõnt söögikõrda rikasta' õks!

Tuu tege hüvvä kötulõ, meeletõ ja and rahu ka' hingele.

Tohi-i unõhta' ka' tuud, ot paast olõ-õi mäanegi' moodulinõ dieet (vegan vai mäane sõna tuu jaost viil kõlbasi). Suur paast om sääne aig, koh pääle uma „lihahimolõ“ vastasaamisõ tulõs võidõlda' ka' uma hindasõlõmisõ kehvebidõ umaduisiga' ja saia' valalõ süändümisõst, suurõlisusõst, uhkusõst, hindä tõisist targõbast pidamisõst, halvust mõttit, tegemisist ja sõnnust.

MTÜ Seto Küük kuts ühinemmä paastusõögikaardiga'. Edimäne kokkosaaminõ om riide, 15. märtsil Miktämäsi). Inara Vanavalgõ kohvitarõh kell 17 + kodotsõh tarõh kõnõldas, midä suur paast tähendäs ja tetäs kuuh paastusüüke. Ja ku kihälisõh mõttõh õigõs aos kohalõ jovva-ai, sis molõraamaduh saat kooni' lihavõõdõni' hüvvi paastumõttit jaka' ka' ütidesh ettekujotusõ tarõh.

Verska nuuri spordihimost kasvi vällä õgapäävätüü

SERGEI VERTEPOV,
VEIKO JÄNES,
JAAN ROOSE

MTÜ Vabadussport om nuuriorganisatsioon, mia luudi, et sport rahva sekka jovvasi. Mi süameasi om, et pallõ lövväsi' tii spordi mano. Parhilla' mi päämätselt tutvusta vahtsit spordialasit: *slackline*, parkuur ja kiiking. Talvitsõl aol mi kõrralda parkuuri huvitsõõrõ Lõunõ-Eesti koolõh ja nuurikeskuisih. Suvitsõl aol sõidami müüdä Eestit, tetehtütarri festivalõl, küläpäivil ja laagridõh.

Ühingu juhatusõh omma' Sergei Vertepov, Veiko Jänes ja Jaan Roose. Kooliaol, väikõh küläkotusõh tull meil huvi parkuuri oppi', a tuu jaost olõõs võimaluisi. Meil tull uma pääga' mõtõlda', et koh ja kuis hafoata' – saltosit teimi liiva seeh ja mõtsah pehme sambalõ pääl. Riidetsel pääväl saimi Verska gümnaasiumi saalih olla', koh hafoitimi keerolitsibit vigurit nõukaoo mattõ pääl. Mi huvvi pand tähele Kooseri Viivika, kiä oll sis koolih huvijuht, ja timä julgusti' mi huvi minkõgi' korgõba poolõ. Mi tei Viivika abiga' MTÜ ja kõrraga' kirotimi projekti 2011. aastagal Piiriveere Liidrihe. Projektile anti tsuut rahha, tuust oll meele pallõ api. Teno toolõ mi sai treeningvarustust, minkaga' sis teene eis', a mi sai ka' läbi viia' tüütarri. Säält nakaski' pääle mi parhillanõ õgapäävätüü, a tuu tull säitsme aastaga peräst.

Peräst gümnaasiumi lõpõtämist oll mi organisatsioonil väigokõnõ vaih. Jaan juhtu minemä Madonna tuurilõ, Sergei ja Veiko lätsi' ilma avastamma. Kooliaol asutõt ühingu ja huvi spordi vasta tõi meid õks tagasi kodo ja mi naksi jal' tegelemmä uma ühingu tegemisiga'.

Ütekõrra avast Sergei, et kiiking om väiga' tsärra spordiala, mõnõst pruummisõst tull pääle kõikaig suurõp huvi ja tänakas kauma võistlõmah. Pia

oll kogo tiim kiikingut pruunu' ja otsustanu', et võisi' ka' umalõ kiigu' osta', et sood rahvalõ tutvust tetä'. Kirotimi jal' projekti Piiriveere Liidri taotlusvooril, et küssü' toetust katõ kiikingukiigõ ostmisõ jaost. Edimätsel kõrral toetust andas, a mi otsusti pruumi' ka' töösõl kõrral. Tävvendimi projekti ja töösõl kõrral läts meil hõste.

Teno toolõ, et mi naksi ka' kolmada spordialaga' tegelemmä, tekkü meil tüüjovvu puudus. Mi naksi kutsma mano nuuri ja sis tutvustimi töisilõ. Parhilla' om meil hüä seltskund, kinkõga' mi saa läbi viia' ütõl üritüsel kõrraga' kolmõ spordiala tüütarrõ.

Aastagal 2016 mi naksi läbi viimä parkuuri huvitsõõrõ koolõh ja nuurikeskuisih. Mi alosti kõgõpäält õnnõ uma sünnükotusõh – Verskah. Mi üllätüses nuuri huvi kasvi ja kasvi ja joulu aast käve' poolõ' kooli opilasõ' parkuuri huvitsõõrih. Tekkü huvi töisilgi nuursuutüütäjil. Tuust mi järelädi, et meil olõõs vaia viilgi' mano varustust, midä mi sis saa muialõ vitä', et säälgitriinmist huvtavabast tetä'. Mi võti hinnäst jäl' kätte ja kiroti vahtsõ projekti Piiriveere Liidri taotlusvooril ja raha anti edimätsõ kõrraga'.

A õt projekte saat esitit' õnnõ 1–2 kõrda aastagah, sis võisi' olla' kindla, et projekt om hõste kirotõt. Piiriveere Liidri kõrraldõt infopäävä' ja kooltusõ omma' olnu' väigagi' abistava'. Mi olõ säält kaunu' ja teno toolõ mõistnu' kiroti' ja toetuisi saanu'.

Teno LEADER programmiõ ja Piiriveere Liidrilõ mi olõ saanu' väiga' pallõ toetust, ilma rahaabilda' mi organisatsioonil olnu-us olõmah. Mi olõ tüütarri tennü' 69 üle Eestimaa.

MTÜ Vabadussport

- www.vabadussport.ee
- Facebook: Vabadussport
- Instagram: Vabadussport

MTÜ Vabadussport liikmõ.

Eräkogo pilt

„Paksu mõtsa vaihõl“ tulõ vasta Nedsäjä Külä Bänd

EVELIN LEIMA

Kuvvamuudu televisioonih käuminõ ni „Rahvabändi“ saatõst osavõtminõ ja võit ansambli ello muutnu om?

Õks külält pallõ. Teno „Rahvabändi“ saatõlõ joudsõmi kõrraga sinnä', kohe hillõkõidsi olõsi' võibolla joudnu viie aastaga peräst. Ao mõttõh võitsõmi pallõ, no' meid tiidäs ni tundas ni kutstas sagõhõhe ka mängmä. Televisioonilda olõsi' tulnu õks kõvastõ rohõkõba tüüd tetä' tuu jaost, et õga nädälivahetus mito kõrda lavalaudõ pääl olla'.

Ku pallõ esinemiisi teil om? Ku hüä' muusigamehe' ti olõdõ?

Kindlahe kats-kolm kõrda niipallõ ku inne. Pillimäng tulõ tsuut kergeppä hindä-vaihõl. Tuu om tuu peräst, et olõmi ütstõõsõ ni ummi pilliga viimädsel aol nii sagõhõhe kuuh mängnü' ni olnu'.

„Paksu mõtsa vaihõl“. Õkvalt sääne om Nedsäjä Külä Bändi 1. aprillil ahõst vällä tulõva edimädsõ plaadi nimi. Kuis om? Kas Nedsäjä viil mõtsa om alalõ?

Õnnõst om ja piät jäämä. Jah, mi tuumatimõ mito aigu plaadilõ nimme – näet, ku piät tolk tiidmä kõik. Ni sis lei pirn palama – mi külä omgi mõtsa seeh ni ütõh luuh omma' säändsõ sõna' ka'. Elämi õnnõst mõtsa seeh – soo om plaadilõ ka hüä nimekõnõ.

Henno Käo sõnno pääle om tuu viisikõnõ Tõnu Aarel tettü ni tuntust saanu ku ansambli Apelsini „Matkaul“. Ka Nedsäjä bändi mehe' omma' külält elõh matkanu' – Kanadah, Eestih, Austraaliah.

Jah. Kiä koh elänü, kasunu, käünü, a näet õks Nedsäjähe joudnu ni säält kokko saanu. Mõnikõrd õks tasõ mõtõlda' – ku mi olõsi-s umah elõh liinast maalõ tulnu', olnu-s ka Nedsäjä Külä Bändi, mis alostusõ sai jo piaaigu kuus aastakka tagasi küläpühäl.

Nedsäjä küläpühä on maapäiv.

Jah, sis mi tullimi kokko. Kolm veiga erineva taustaga miist tahtsõ' uma külä inemiisilõ röömo tetä'. Nii sündü ansambli. Inne mängse Toomas ütõndä küläpäpävil pilli, a oll' tiidä', et ka Paul om lõkkõ veereh kitarril tinistänü ni Iisak ka pillimiis, sis pannimi pundi kokko – naisilõ miildü.

Määnest muusigat tege Nedsäjä Külä Bänd?

Positiivsõt tandsomuusigat. Jah, õgalõ maitsõlõ. Om rahvalikku kavõrit. Tuud, mia hindäle meelüs. Veidkene om mi ansamblih nigu kolm ütõh: Tarto liinast peri Toomasõ

Nedsäjä Külä Bänd: Hundil Paul, Valgu Toomas ja Andreleri Iisak Sulev.

puult om rahvalik stiil, Kanadast peri Iisak om hoopis põnnõv ja muusigamõotusõ' võibolla Kanada-liri teemalidsõ' ni Verska tsura Paul pop-, estradi- ja levimuusiga austaja.

Sääne sahvt kokko. Makus. A om ka umatettü' lugusit.

Jah. Teemi küllh esi' ka lugusit ja näütüset üst lugudõst omgi sündünü niimuudu, et sõidimi üüse ütõl jaanipäävä mängolt kodo ni töösõ' jo suigahtiva', ku Valgu Toomas roolih oll'. Pääväkene olõ-s viil nõõnu, a piaaigu. Ni sis Iisak heräsi – Toomas naka ütõndä laulma ni telefoniga hellü salvõtama.

Kohe kotsilõ ti hüä meele-ga mängmä tulõdõ?

Laheda' omma' olnu' kultuuri- ja rahvamaio pidoõdagu', koh om ka kohalikõ kollektiivõ. Sünnüpäpävä', saaja', küläpidõsit om olnu', festivali', laada'. Olõmi üle Eesti käünü, a piämi tähtsast ka kodokandih õks mängi' – minevaastak oll' vana jaanitulõ pidäminõ Nedsäjä, aastavahetusõl olli mi Verskah mängmä, sool aastagal sis päätnitsapääväl ni naabõrküläh Treskih.

Iisak, võta' aigu ni mõtlõ, määndsõ' inemisõ' su bändi-kaaslasõ' Paul ja Toomas omma'?

Toomas om veiga hüä naabrimiiis ni pillimiis. Mõist tüüd ka tetä'. Paul om Paul. Tä mõist hõste kõnõlda', ilõsahe naarta'. Positiivnõ. Kirglik.

Toomas, mis sa mõistat Iisaku kottalõ ütõldä'?

Tä om veiga hüä pillimiis. Kõkõ musikaalsõp. Täl om värskit mõttit ni hüä naabrimiiis om ka.

Paul, Toomas ja Iisak omma' saladuisi täüs tundõ-lisõ' inemise', a tuuh pia-i

kahtlõmma, et nä häbendele-i lämmüst ka vällä näüdäda'.

Jah. Külävanõmb kutsõ uma külä naase' kokko külämajja ni küläansambli mängse naistõpääväl tervtüstõ uma külä naisilõ. Tands tull' ka külävanõbal veiga hõste vällä.

Kuis teil ütõh plaaditegeminõ läts? Säält jo ütist tüüd haarus.

Mi teimi esi' disaini, esi' salvõtõmõ. Salvõtõminõ oll' Rāpinā loomõmajah. Mi olõ taa plaadi tegemisõ man arvu saanu', et tah bändih om kuuh kolm perfektõnisti ni kõik tahtva' kõgõ parebat, et saasi' illos ja hüä. Esi' teemi, esi' kontrollimi.

Ku hõste kullanõ kolmik ütõstõist tund?

Mi arva, et soo ao pääle õks jo tunnõmi. Bändi tegeminõ olõ-i õnnõ püüne pääl valgusõh olõminõ. Omma' ka vastutusrikkaba' perioodi' nigu „Rahvabändist“ valmistuminõ vai plaaditegeminõ. Vai om ka proovi', miä' kestvā' puul päivä, koh mi näütüset pilli võta-i kättegi ni arotami, kõnõlõmi. Ütstõõsõ tugõvuusi ni nõrkuisi veidkene mi jo tiia' – koh tulõ avita' tugõvusõh ni abih olla' nõrkusõh.

Ütstõõsõlõ-tõõnõtõõsõlõ abist olõminõ om tähtsõ õga inemise jaost. Ka Nedsäjä Külä Bändih.

Ku määnegi talotüü taht tegemist vai kapp nõstmist, sis tulõmi ka õks ütstõõsõ mano ni avitamõ. Tuuh mõttõh om küll hüä tah ellä'. „Oh, saat tulla' kõrrast?“ „Jah, õks.“

Ja küläelo ni bändiõlo om ka põimunu – edimält teimi pruumi külämajah vai kinka puul tarõh, sis naksi' naase' meid vällä lüümä – Iisak nüüd sekä pliidi pääl karamelli, Too-

mas ja Paul mängvä' pilli ni arotasõ' tähtsit asju.

Kitsi om jo ka tsuut vähämb parhilla, mahut är küllh.

Jah, veidkene oll' pallõ ni parhilla' tulõ Iisakul kitsõ kasvatamisõ asõmõl veidkene maia edesi ehtä'. Ja meil õga ütõl võtt jo talo ni perre üles ehtäminõ uma ressursi ni ao.

Latsi om teil kolm, kitsi aga kuus, linnaelost siiani karamellimaitsõ suuh?

Nedsäjä Külä Bändil om õigust kõnõldõh kolmõ pääle kokko nelli latsõkõist. Iisaku väigokõnõ poig näütüset viil Nedsäjä bändi lugusit kotõh küüsü-i, a ku muusiga mängmä pandas, sis vaihtõpäält taht tandsi' küllh. Toomasõ poig mõist tsuut esä perrä karmoškati.

Plaadiesitlõustuur.

Jah. Tulõ. Katõsa kontserti teimi. Võro, Tarto, Mustvee, Imavere, Pärnu, Tallinn, Rakvere, Setomaa.

Om viil süame pääl midä?

Tuu om veiga tähtsõ, et uma' inemisõ' meid toetasõ'. Aitumma, kullä sõbrakõsõ', et ka „Rahvabändih“ meele toest ollidõ ni tullidõ. Ilma kogo-konnaldä sünnü-i säänest tunnõt. Ja plaadi esitlõskontsert tulõ muidogi mi ummilõ inemiisilõ ka Setomaal – 31. mail Treski Künih. Näemi!

Sinna ja tänna viib mu tee, sest et siamaani leidmata on see. Mida otsin ma veel, et saaks rahu mu meel ja võiksin edasi ma minna oma teel. Mida ihkab minu rahu-tu hing? Mis on mu tundmatu teekonna hind? Seda veel ma ei tea, kuid siis kui tunne on hea, ma ennast usaldades oma samme sean.

Om küllh nii. Kuis töisilõdõ.

Piiriveere Liidri projekt

„Mahe ja muhe – Miktämäe, Verska, Meremäe, Orava ja Misso haridusasutusõ' mahesöögile!”

Andrelleri Maris.

Eräkogo pilt

Minevä aastaga detsembrih esit maheda ja muheda Võromaa ideega' Vunki Mano luumistalossil pääavvuhinna võitnu' miiskund Piiriveere Liidri ütispunkte meetmehe rahastustaotlusõ, minkaga' taheti otsi' võimaluisi, õt kuvvamuudu suurõnda' maheda söögikraami kasutamist mi piirkunna haridusasutuisih.

ANDRELLERI MARIS

Sis jääs inäp avalikku rahha piirkunda ja keemilitsi taimõkaitsõvahendidõga' töödeld imporsõõgi asõmõl saava' mi latsõ' süvvä' umakasvatõ, mürktämälä' ja tervüsele hüvvä söögikraami.

Mi toeda ummi põllumihi ja suurõnda söögikraamikasvatõidõ konkurentsi-võimõht.

Taotlus sai hindajidõlt kõgõ inäp punktõ ja katõaastagatsõ ütispunkte iistvidäjäs nakkas olõma Setomaa Liit, partneris Setomaa vald (Verska, Miktämäe ja Meremäe kooli'), Rõugõ vald (Misso kuul) ja Võro vald (Orava kuul).

Mi olõ väiga' tenoligu' kooli ja valla iistvidäjilõ, õt nä omma' valmi' projektih ütõh lüümä ja miika' kuuh tervüsilikkõ valikit otsma, ja mi tennä ka' Piiriveere Liidri hindamiskomisjoni usaldusõ iist!

Projekt joozul mi kaardista, õt kuvvamuudu süük kuuli joud, ku hulga om toorainõht, mäntse' omma' hinna', kooliküüke võimalusõ' ja vajadusõ'. Mi saa kokko kõigi koolikokkõga' ja küüsü, õt midä nimä' arvasõ' tämbätsest olukõrrast ja midä olõs vaia tetä', õt mahekraami kasutamislõ võtmisõga' lääsi' näide tüü lihtsabas, õt lää-ai keerulistsõbas. Ja mi uuri, otsi ja panõ kaardi pääl, õt kiä' piirkunna kasvatasõ' mürktämälä' söögikraami, midä ja pallõ nä kasvatasõ', määne om hind

ja kohalõtuumisõ võimalus. Meil om plaanõh umavaltsusõ esindäjilõ kõrralda' lühkõnõ oppõreis Taani, koh pia 90% koolisõõgist om puhtalt kasvatõ. Reisi mõtõh om kaia' „sõögirevolutsiooni” kõrraldanu' organisatsiooni House of Foods tegemisi ja tuust ka' oppi'.

Erilitsõ tähelepanu all koolikoka'

Sõo projektiga om erilitsõ tähelepanu all mi latsi õgapäävast süüki tegevä' koolikoka'. Katõ aastaga joozul mi vii koka' katõlõ huvtavälõ ja sisukalõ opireisile ja om ka' plaanõh kats tävndkoolust meistridõ man.

Kokkõ tüü lihtsabas tegemissõs mi panõ kohaligu mahekraami põhal kokko retseptisõbas. Ja mi uuri, otsi ja panõ kaardi pääl, õt kiä' piirkunna kasvatasõ' mürktämälä' söögikraami, midä ja pallõ nä kasvatasõ', määne om hind

meistri' ütõh koolilatsi, latsivanõbidõ ja koolikokkõga' tegevä' süvvä' nuidõ retseptõ perrä. Mi looda, õt koolikoka' saava' nuist tegemist huugu mano ja näile nakas söögitegeminõ viil inäbä miildümä!

Siih kotosõh kõlbas kõnõlda' paari sõnaga' ka' Rõugõ kooli kogõmusõst, koh pia kol' kuud om latsõvanõbidõ iistvõttõl 25% söögikraamist (kartõkas, kaarahelbe', makaroni' ja muna') vällä vaeldõ.

Latsõ' tii-i vaiht, selle õt mahe om sama hüä ku innine. A om naat tõisildõ mõtlõmma, koka' ja kooliperõh omma' tiidligu', õt kasutõdas puuhast kraami ja saias süvvä' targõbalt.

Ja kuki' võisi' arvada', õt ku veerändigu jago om asõndõ mahedaga', sis om rahanumõr nõõnu', a tegeligit om suurõnu' õnnõ 50 senti õgah kuuh latsõ pääl, mia om väiko kooli jaost väigõkõnõ summa (puhta söögikraami aastakka toetas Rõugõ vald).

Rõugõ kooli kokk Terje kõnõl ummist kogõmuusist säänestmuudu: „Tulõ tunsta', õt edimält paistu, õt mahe-sõõgi päälõ lätõ inäp aigu. Kuki' mi olõ kuulõnu' aiaviläkasvatõjast, a õks pelksi, õt nä jovva-ai meelega' aastak söögikraami anda', õt või juh-tuda', õt menüü' omma' paigah, a mi saa-ai tuu perrä süüki õks tetä'. Tegeligult oll hirm ilmaõalda', selle õt MTÜ Rõugõ Kuul kuts eis' kokko mitmit mahepõllundusõga' tegelevvi ettevõtõit, kiä' kõik olli' valmi' meelega' kraami pakma, ja mi õgapäävõdõh tüüh midägi' muudaki-is. Lihtsalt hindäl om pallõ parep tunnõh, ku mi tiia', õt mi saa avita' tuuga', õt latsõ' söövä' no' hots koolihki' veidokõsõ tervüsiligubalt. Mi tiia' ja näe eiski', õt poodilõttõl ja reklaamõst juhtusõ'

latsi tii päälõ õks hoops värmilitsõ' ja ahvatlõva' söõgi', mia' kahõs olõ-õi sukugi' tervüsele hüä'. Mi looda uma algatusõga' olla' iihkujõs latsõvanõbilõ, ka' lähebidõ kuulõ kokkõlõ. Kindlahe julgusta mahesõögikraami kasvatõiji eis' edimäist sammu tegemä ja koolilõ pakma, selle õt kokkadõl hindil om õgapäävõdõh söögitegeminõ kõrvõlõ keerulinnõ löüdä' tuud aigu, õt naada' eis' kõiki piirkunna ettevõtõit läbi helstämä, õt uuri', midä ja ku pallõ nä täpselt pakva'."

Sõo projekt om ello kutsutõ, õt pakku' koolikokkõlõ api ja tukõ latsilõ puhtalkasvatõ söögikraamist söõgi tegemissõl. Sõõge' õks kõrralist ja tervüsele hüvvä süüki ja otskõ' tuu jaost võimaluisi, lahenõduisi, otsku-õi probleeme ja takistuisi!

Setomaa Muusiumi' – vahtsõ huuga' keväjähe

MERILY MARIENHAGEN

Seto Muusiumi vedosnik

Kokko pant muusiumi' sõudva' vahtsõ huuga' keväjähe. Setomaa muusiumi': Obinitsa muusium, Saatse muusium, Verska talomuusium ja Luikjärve Tobrovah panni' leevä ütõte kaapa. Ütine nimi om Setomaa Muusiumi'. Kõigih muusiumõh tulõ õks palasõ' ja tüü kau, a juhtminõ om ütine. Ma arva, õt ütõhkuuh mi jovva inäbä ja eiserälitsõ seto kultuuri umaperäga' tegeldä.

Minkaga' mi kamanda? Mõnõki' mõttõ, mia' omma' talvõnõst heränenü', nakasõ' vormi võtma silmäilos külälisi jaos. Õgah muusiumih nakas olõma ütõ seto kultuuri ise-loomustav teema ja ku nuu' teema' kokko panõ, sis mi saa hüä ülekaehusõ seto kultuuri. Mi taha külälisõlõ pakku' õgah muusiumih huvtavva ja

Maailma veere pääl.

Kalda Raivo pilt

õt tä saasi' midägi' vahtsõ. Kõik teema' omma' kõigilõ tuttava', a kindlahe löüdüõ ka' nuid, minkõst kiäki' viil olõ-õi kuulõnu'. Muusiumi ülesandõs tiidõsasutusõna om uuri', mia om viil uurmaldä', mäluuasutusõna alalõ hoita' ja kogoda' mano ja haridusasutusõna tekitä' inõmisõh uudishimo.

Obinitsa otsustas keskendä' seto leelõ. Tuu UNESCO kultuuriperändi nimistüh olõv mitmõhelülinõ rahvalaul saa hindäle kodo. Mi ehidä leelo jaost keskkunna, koh külälisõ saa kogõmusõ nii helüh, pildih ku ka' sõnah. Mi anna külälisõlõ võimalusõ kullõlda' laulu ja eis' laulõ. Seto leelo oll umal aol ütõs elo jago. Nii mi püvvä-megi' avvulist tegeläist loomutruult ekspõniiri'.

Saatse muusiumi' päämätses teemas kujonõs piir. Piiri' seto-kõisi elõh omma' näide kultuuri ja identiteeti kujõndanu' jo saandit. Sõol aastagal om

päärõhk suunat 1990ndilõ, ku Eesti Vabariigi ja Vinne Fõderatsiooni vaihõlõ panti kontrolljuun. Suvõl mi tii vallalõ mälestüisi tarõ, koh õga külälisõ saa kõnõlda', kirotõ' ummi mälestüisi ja kogõmuusisõ kontrolljoonõ tegemissõ aost. Meid huvtas, kuvvamuudu mõõt piir inemisi õgapäävõtegemisi. Tämbätse om tutvõ' luu', koh sann jäi ütõle poolõ ja tarõ töõsõlõ pool kontrolljuun vai ku kodopõõdih inäp niisamata saa-as kavvu'. Päälõ mälestüisitarõ mi rekonstrueeri ja uvvõnda ka' Saatse muusiumi mõtsaraa. Tävvdämi info-stende, ehitä matkaraalõ erinõvvi mänge ja panõmi raa päälõ piiriga' kokkõkõvõit asju.

Verskah talomuusiumih om päämäne taloarhitektuur ja mi tegele edesi välälaga'. Sõol suvõl om traditsioonõs saanu' pitsinõütõse kõrvõlõ mõtõld viil välläpanõki' terävõlõst, linast ja seto taloarhitektuu-

rist. Mano teemi pilõõtpõjektinõ seto taloaiia. Mi taha uuri' ja kasvata' taloaiia kasunõtõ - aiavilä', puuvilä', lilli' jm. Mi tunnõ huvvi vannu sortõ vasta ja taha tiidä', määne oll vanas-tõ aid.

Sõost aastagast muusium kogo-õi õnnõ mälestüisi, asju ja pilte, a ka' siimnit, õt nuid kasvata' ja alalõ hoita'. Tsäimajah nakami uvvõnduisi tegemä, selle õt süük täüdä-ai õnnõ kõttu, a om ka' traditsioonõ kandja, edesiviijä ja hüä tundõ tekütäjä.

Kõiki muusiumõ ühendäs ütõs - ineminõ. Inemisõst nakas päälõ traditsioon, kiil ja kultuur. Siih kutsugi' teid üles muusiumiga' ummi mälestüisi, kogõmuusisõ jagama. Tämbätsest mi olõ ka' huvtõti ti aiduh kasuvist taimõkõisist ja vilä-piõst, õt vannu seto sortõ hää aidu tagasi tuvva'. Vahtsõ huuga' muusiumiõhe - kõik ti olõ õodõt!

XV Seto Leelopäiv „Imält tütrele!”

VABARNA JANE

leelopäivä pääkörraldaja

Setoköisi laulupeo kontsert om 29. juunil 2019 Verska lauluväläku pääl muusiga- ja matkafestivali Seto Folk seeh.

Leelopäivä teema om „Imält tütrele”, minkaga’ mi pia tähtsäs vanavanöbidölt saad laulu-perändit. Leelopäivä päävä-juhi’ omma’ imä ja tütar Sarvö Oio ja Sarvö Maarä.

Oga kuur saa laulta’ kats laulu (kooni’ kuus mintat). Erälde esinemisvõimalusõ saa soovi kõrral üte luuga’ ka’ koori pillimiis. Leelopäivä programm om kellä 10–16 vaihöl,

täpne aokava olö-öi viil kuuh, tuu andas tiidä’ ildaba. Laulu-immi haudu pääl peetäs hinge-palvõh, om rongkäu ja näütüs leelokoorõst jne. Leelopäiv nakas pääle Seto hümn ja leelopäivä hümniga’ „Olö-öi leelo liinast tuud”, pääle tuud om kontsert leelokoorõ ja koorõ pillimihiiga’. Pääle kontserti om ütime laulminõ ja pidolaud. Leelopäiväle saat hinnast kirja panda’ 30. aprillini! Leelokoorölõ saadõtas tiidäandminõ kiräga’. Külästäjä’ saava’ Seto Leelopäivä kontserdilõ Seto Folgi passi vai pääväpassiga’.

Saami kokko Seto Folgil ja Seto Leelopäiväl!

LUMMO KATI LEELOLAAGRI 31. juuli – 2. august 2019 NEDSÄJÄ KÜLÄH, SETOMAAL

Oodami naisi ja miihi, linikpäid ja kaabukandjit, näioköisi ja poisköisi Nedsäjä küllä seto leelot ja pillimängu opma.

*Tulkõ’ kokko kufatama, astkõ’ liki leelotama,
saa-i mi suku vaiki saista’,
sõna’ omma’ suurõ sõlõ ala, laulu’ laja lehe ala.
Ilo meil lätt üle ilma, sõna’ üle Setomaa!*

Facebook.com/laululaager,
meel.valk@gmail.com, tel 53463610.

Setomaa Kimmäs kotus

MTÜ Seto Küük ja MTÜ Seto Käsitüü Kogo kutsva’ ummi liikmit oppõsõidulõ Hiiumaalõ 4.-6. aprill 2019

Ülemere sõidõtas, õt oppi’ Hiiumaal ku Eesti edimätselt söögipiirkunnalt, kuvvamuudu tegeldä’ tootõarõndusõga’, kõrralda’ kohvikidõpäivi ja müvvä’ umma kraami üle Eesti. Kavah omma’ k’augi’ ettevõttihe, sh Hiium Pagar, Vaemla Villavabrik, Hiium Gourmet, Mahetapamaja, Suuremõisa loss jt, om ütime seminar, koh hiidlasõ’ ja seto’ kõnõlõsõ’ ummist kogõmuisist kuuhtüüvõrgustikõga’ ja ummi kraamõ turundamisõst.

Oppõsõidu iist tulõ massa’ 47 eurot.

Hinnast saat kirja panda’ 31. märdsini’
kas kyyk@setomaa.ee vai helstä’ 56494238
Orehova Irinalõ, MTÜ Seto Küük tegevjuhilõ.

Oppõsõit om LEADERI-projektitoetusõ abiga’, strateegia meede: 3.1 Ütistegevüse arõndaminõ.
Projekti „Koostõõs väärtustame kohalikku toitul!” päämane mõtõh om kohalikõ toidutuutõidõ kuuhtüü parebas tegeminõ, tiidmisist kõnõlõminõ, toodangu väärtüstõminõ/väärdõminõ ja tarvitajilõ kõütõvõbas tegeminõ, tootõarõndus kuuhtüü käsitüüettevõttõidõga’.

Setomaa valla sündmüse’

- 27.03 kell 10.30 Pihkva tsirkus (pilet 7 eurot). Verska kultuurikeskusõh.
- 29.03 kell 21 Tandsoõtak. Ansambli Säde. Verska sanatooriumi Lahe kohvikoh.
- 2.04 kell 13.10 Kontsert „Ajarännak klassikalises muusikas – barokist kaasajani”. Verska muusigakoolih.
- 2.04 kell 20 Folklooriõtak. Verska sanatooriumi Lahe kohvikoh.
- 3.04 kell 17 Kino. „Lotte ja kadunud lohed”. Verska kultuurikeskusõh.
- 3.04 kell 19 Kino. „Tõde ja õigus”. Verska kultuurikeskusõh.
- 4.04 kell 17 Setomaa valla orienteerumispäiväku’, I etapp. Verskah.
- 5.04 kell 17 Loeng „Vana’ taloiaia sordi”. Tsäimajah.
- 5.04 kell 21 Tandsoõtak. Verska sanatooriumi Lahe kohvikoh.
- 9.04 kell 20 Folklooriõtak. Verska sanatooriumi Lahe kohvikoh.
- 12.04 kell 21 Tandsoõtak. Verska sanatooriumi Lahe kohvikoh.
- 13.04 kell 13 Perimüspido Baltica 2019 Võromaa eelpido. Verska kultuurikeskusõh.
- 13.-14.04 XXVIII Peko Kevväi. Kõrvõ küläh.
- 14.04 kell 10 Setomaa vallalitsõ’ karigavõistlusõ’ ojomisõh, IV etapp. Verska viikeskusõh.
- 16.04 Puidu ja taloarhitektuuri teemapäiv Setomaa koolinoorilõ. Sõitminõ müüdä Setomaad.
- 16.04 kell 19.30 Jüriüü juusk. Nakas pääle Verska kultuurikeskusõ iist.
- 16.04 kell 20 Folklooriõtak. Verska sanatooriumi Lahe kohvikoh.
- 18.04 kell 11 Jututarõ „Kae’ kuud!”. Saatse muusiumih.
- 18.04 kell 15 Heikki Leisi näütüse vallalõtegeminiõ. Tsäimajah.
- 18.04 kell 18 Verska gümnaasiumi Playback show. Verska kultuurikeskusõh.
- 19.04 kell 21 Tandsoõtak. Verska sanatooriumi Lahe kohvikoh.
- 24.-25.04 Lihavõõtõprogramm koolõlõ. Verska muusiumih.
- 23.04 kell 20 Folklooriõtak. Verska sanatooriumi Lahe kohvikoh.
- 27.04 Lihavõõtõprogramm. Verska muusiumih.

SÜNNÜPÄÄVÄ’ APRILLIH

Veirami Valentina – 94 22. märts innine Sõsarõ laulja	Kuusingu Mati – 44 14. aprill kunstnik	Metsiku Helle – 57 21. aprill Helmekaala’ leelonaane	Valentina Randala 90 Nikolai Liinamäe 90 Voldemar Kruusamäe 89 Maria Kõllamägi 88 Liidia Tammela 87 Alla Lemmik 85 Enn Pähklamäe 83 Nikolai Mehilane 83 Irinia Egorova 82 Tamara Lumpre 81 Maria Vassiljeva 80 Aino Hallop 79 Vladimir Anufrienko 79 Silvi Valle 79 Jaan Jaagu 78 Veera Puusaar 77 Viive Tirp 77 Ants Tagarand 77 Mart Kesa 77 Tiiu Raudsepp 77 Linda Järvemägi 77 Viiu Pinnar 77 Urmas Meitus 77 Maigi Allik 77 Silvi Karro 76 Malle Männik 76 Viktor Timofeev 76 Maria Ojaperv 75 Jüri Arumets 75 Leili Koger 74 Helju Lumi 74 Ene Mõttus 73 Eevi Turvas 73 Leo Urbanik 73 Silvia Ainik 72 Inta Juhansoo 72 Eevi Jüriõõ 71 Jaan Jõgi 71 Laine Pilve 70 Niina Poolak 70 Antonina Burlakova 70 Aini Kilusk 70 Johannes Raidla 70
Sommeri Lauri – 46 2. aprill Liinatsura’ laulumiiis, kiränik	Salmari Margit – 54 15. aprill Sõsarõ leelonaane	Hoidmetsa Ilme – 57 23. aprill Verska Gümnaasiumi oppaja	
Zaitsevi Rein – 50 3. aprill spordimiis	Saare Vello – 61 16. aprill Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo liigõh, Verska Sanatooriumi juhataja	Kolgi Kaspar – 48 24. aprill Liinatsura’ laulumiiis	
Prozese Jaak – 54 4. aprill hõimutegeläne	Järvellili Rein – 53 16. aprill Setomaa vallavolikogo esimiis, Seto Kongressi Vanõmbidõ Kogo liigõh, Seto Miihi Summa laulu- miis; Uusvada Blues Allstarsi, Pääväpüürdjä ja Tuhkwizza bändi trummõ mängjä	Kalla Urmas – 49 25. aprill Liinatsura’ laulumiiis	
Laane Anna – 74 4. aprill Ilolanga leelonaane	Dubrovskaja Natalja – 50 17. aprill Irboska muusiumi direktor	Takeli Rines – 53 26. aprill leelonaane	
Vereväe Aleksander – 60 5. aprill Siidisõsarõ pillimiis	Vabarna Jalmar – 32 17. aprill muusigamiis, Zetodõ iistvidäjä	Mälbergi Meelis – 49 26. aprill poliitigamiis	
Visseli Triin – 41 7. aprill sõögimeistre	Kliimanni Maria – 89 19. aprill innine Sõsarõ laulja	Vaarigu Veera – 78 27. aprill innine Sõsarõ laulja	
Küti Martin – 28 8. aprill Zetodõ trummõ mängjä	Kahuski Maali – 34 20. aprill Väike-Hellero ja Tsibihärbäläse’ leelotaja	Kalkuni Andreas – 42 28. aprill Liinatsura’ laulumiiis, folklorist	
Piho Mare – 75 9. aprill etnoloog	Djomina Annika – 49 12. aprill Mokornulga koori leelonaane	Haavalo Ilme – 64 30. aprill Siidisõsarõ iistvidäjä	
Visseli Kadri – 34 10. aprill käsitüümeistre		Setomaa Vallavalitsus õnnitlõs:	
		Endel Sökk 95 Peeter Haug 94 Nikolai Raalik 93 Maria Lahe 91	

KUULUTUISI

- Om paku’ aidnigulõ **turbaga’** siät hobõsõsitta. Helstä’ 5018431.
- Nõo vallah omma’ müvvä’ **pedä-
jä- ja kuusõloomakõsõ’**. Helstä’
5169682, ylo.kuusik@gmail.com.

Leinämi

- † Leo Mindo
- † Aleksander Saar
- † Marie Kivistik
- † Viivi-Salome Lillestik